

Nettutgave

FRA EKSTASE TIL FREMTID

Future Trondheim - 10 år med rusforebyggende ung-til-ung formidling

Marianne Garvik og Berit Berg

Impressum:

TEKST:

Marianne Garvik og Berit Berg

DESIGN:

Einar Moen Breivik & Matz Seifried

SATS:

Matz Seifried

UTGIVER:

Ungdomsbasen Trondheim / NTNU Samfunnsforskning AS

Nettutgave - Trondheim, 2008 (C)

FOR BESTILLING AV PAPIRUTGAVEN:

Ungdomsbasen, Trondheim kommune | Tlf. 952 63 794 / 72 54 77 77
Søndre gt. 5 | E-post: future@futuretrondheim.com
7004 Trondheim | www.futuretrondheim.com

FRA EKSTASE TIL FREMTID

Future Trondheim -10 år med rusforebyggende ung-til-ung formidling

Marianne Garvik og Berit Berg

 UNGDOMSBASEN

 RUSBEHANDLING MIDT-NORGE
MIDT-NORSK KOMPETANSESENTER FOR RUSFAGET

 Sosial- og helsedirektorat

 NTNU
Samfunnsforskning AS

 FUTURE

TRONDHEIM
KOMMUNE

Forord

"NÅR VI DRØMMER ALENE ER DET BARE EN DRØM, MEN NÅR MANGE DRØMMER SAMMEN ER DET BEGYNNELSEN AV EN NY REALITET." (FRIEDENSREICH HUNDERTWASSER)

Etter at flere i Trondheim drømte sammen, ble "Stopp dopet – ikke dansinga" startet opp høsten 1997. Arbeidet kom i gang som følge av et samarbeidet mellom frivillige krefter i house- og technomiljøet som ønsket å arbeide for mindre rus i miljøet og Ungdomsbasen som hadde en uttalt målsetting om å arbeide rusforebyggende. Når 10-årsjubileet skulle markeres ville vi benytte anledningen til å spre våre erfaringer om det tiltaket som nå heter "Future Trondheim", og til å evaluere tiltaket slik at vi får bakgrunnsmateriale for å utvikle arbeidet videre. Erfaringsheftet er finansiert som en spleis mellom Midt-Norsk kompetansesenter for rusfaget, Ungdomsbasen i Trondheim kommune, og evalueringen er gjennomført av NTNU Samfunnsforskning AS.

Mange skal takkes for at evalueringen nå foreligger i den form leseren ser her: Marianne Gårdvik og Berit Berg har hatt en utfordrende jobb med å sette seg inn i hva arbeidet har bestått av og hvorfor valg har blitt gjort. De har vært tålmodige når vi har ønsket å fortelle mer eller å bli forstått bedre. De har bidratt til at det er satt ord på taus kunnskap, noe som er svært viktig for å kunne fortelle omverdenen om hva Future er og hva Future gjør. Mange har stilt opp for å dele sine erfaringer med forskerne; både tidligere og nåværende frivillige, representanter for Future sine samarbeidspartnere og ansatte på Ungdomsbasen. Anne Katrine Gårdvik deler i en artikkel sine erfaringer og tanker fra sitt mangeårige arbeid med Future på Ungdomsbasen. Hun og Matz Seifried har også lagt til rette for at forskerne skulle få innsyn i materialet som er samlet gjennom 10 år. Dessuten har Matz Seifried og Einar Moen Breivik vært ansvarlig for den grafiske utformingen av selve heftet.

Mange har bidratt til at Future har blitt en 10-årig suksess her i Trondheim, men særlig takker jeg alle de tidligere og nåværende frivillige som har brukt mye av sin fritid til å være med å legge grunnlaget for og utvikle et godt rusforebyggende arbeid. Sammen skal vi utvikle arbeidet også framover.

*"THE FUTURE BELONGS TO THOSE WHO BELIEVE IN THE BEAUTY OF THEIR DREAMS."
(ELEANOR ROOSEVELT)*

Trondheim, mai 2008

*Inger Lisbet Hegland
Enhetsleder,
Ungdomsbasen*

Innhold

Forord	5
Innledning	8
Historien om Future	10
Ungdom, party og dop	10
Stopp dopet, ikke dansinga	12
Et housemiljø også i Trondheim	13
Housekulturen - Kalde Fakta	14
"Kraftverk" (1997 – 2000)	15
"Elektronisk ekstase" (2001 - 2004)	17
"Ny bølge" (2005 - 2007)	19
Frivillighet og ung-til-ung formidling	22
Et subkulturelt tiltak	22
Ung-til-ung formidling	23
Forebygging på flere nivå	26
Å jobbe både universelt og selektivt	28
De frivillige	30
Motiver for deltakelse	31
De Ansatte	35
Dilemmaer i forhold til bruk av frivillige	37
Future – innenfor og utenfor	43
Offentlig tiltak, taus-hetsplikt og meldeplikt	43
Future, politiet og andre offentlige instanser	46
Budskap og informasjon	50
Mer enn party og ecstasy	56
Skolen som formidlingsarena	56
MultiPLY	57
Fra House og techno til Storås	59
Alkohol – også et skadelig rusmiddel	61

Fra ekstase til fremtid	64
Veien videre	64
Mål og målgruppe	64
Metode	66
Arenaer	66
Overføringsverdi for ung-til-ung formidling og Future-prosjektene	68
Ti år med techno - en ansatts betraktninger av Anne Kathrine Gårdvik	70
Litteraturliste	82
Bildefortegnelse	85

Innledning

Ti år er gått siden "Stopp dopet, ikke dansinga" (nå Future), ble etablert i Trondheim. På disse ti årene har det skjedd store endringer både i ungdomskulturen og i samfunnet for øvrig. Nye trender, nye generasjoner og et samfunn i stadig utvikling gjør sitt til at ungdomstilværelsen fortøner seg annerledes i dag enn for bare få år tilbake. Slik har også Future forandret seg med tiden. Selv om rusforebygging blant ungdom fortsatt er formålet, har arbeidet fått et annet uttrykk. Fokuset er ikke lenger bare house- og technomiljøet, slik det var i starten. I dag kan man like gjerne finne Future på Storås festivalen eller på et hiphop arrangement på kulturhuset Isak. Ung-til-ung formidling er fremdeles den sentrale arbeidsformen, men endringer i målgruppe har også endret på rekrutteringsgrunnlaget av frivillige.

Denne rapporten er en gjennomgang av Futures tiårige historie. Rapporten er skrevet på oppdrag fra Ungdomsbasen i Trondheim kommune, som er faglig og administrativt ansvarlig for Future. Innholdet i rapporten bygger på samtaler med ansatte, ledere, frivillige og samarbeidspartnere – i fortid og nåtid. I tillegg har vi gått igjennom skriftlig materiale, et stort bildemateriale, medieoppslag og faglitteratur knyttet til rusforebygging og ungdom. Materialet har vært stort og sammensatt - og til dels motsetningsfylt. Det siste oppfatter vi som helt naturlig. Future oppleves forskjellig avhengig av om det er gründeren, ungdomsarbeideren, den frivillige eller samarbeidspartneren som forteller historien. Vår oppgave som forskere har bestått i å få fram de ulike fortellingene, sette dem sammen og analysere dem. Alle kan sikkert ikke stå inne for alle enkeltbeskrivelsene, men det er vårt håp at vi samlet sett greier å tegne et bilde av Futures tiårige historie som både de innenfor og utenfor kan kjenne seg igjen i.

Men før vi går videre: Hva er egentlig Future? Hvem er målgruppa, og hva er målsettingene for arbeidet? Future er et rusforebyggende tiltak for og med ungdom. Det er med andre ord et tiltak der ungdom selv er i sentrum i alle delene av arbeidet. Ungdom blir rekruttert som frivillige medarbeidere fra et eller flere ungdomsmiljøer. Disse frivillige fungerer som nøkkelen inn i de aktuelle miljøene og er de som formidler informasjonen til "sine egne". På denne måten får Future mulighet til å etablere kontakt med grupper av ungdom som voksne eller offentlige hjelpetiltak ikke har tilgang til på samme måte. Lederen for Ungdomsbasen i Trondheim sier det slik: Arbeidet handler om å komme inn på arenaer der voksne ikke har naturlig inngangsbillett.

Målsettingen for Future er å forebygge bruk av illegale rusmidler og redusere skadevirkningene ved bruk av disse. Fokuset er også rettet mot bevisstgjøring når det gjelder bruk av alkohol blant ungdom. Forebyggingsstrategien går ut på å være tilstede på ulike arrangementer der ungdom samles, enten det er på store fester, festivaler eller på andre arenaer der ungdom er samlet. Future sin målgruppe er ungdom mellom 15 og 25 år. I denne perioden går ungdommen gjennom flere store endringer på kort tid, samtidig som de står i veiskillet mellom barn og voksen. I endrings- eller overgangsfasen vil mange være ekstra sårbare i forhold til bruk av rusmidler. Ungdomstiden er i seg selv en slik overgangsperiode. Enkelte som utvikler problemer i denne sårbare tiden blir ikke sett og faller ofte mellom eksisterende instansers ansvar. Derfor er det ekstra viktig med oppsøkende ungdomsarbeid for å kunne identifisere ungdom i risikozonen.

Rapporten er delt inn i ulike kapitler som følger en kronologi. Første del er en gjennomgang Futures historie. Her får vi møte gründerne, og vi får et innblikk i house- og technomiljøet slik dette framsto på slutten av 1990-tallet. Vi fortsetter den historiske gjennomgangen og viser hvordan Future har forandret seg i takt med både interne og eksterne endringer. Ung-til-ung formidling, som utgjør Futures faglige ryggrad, presenteres og drøftes under veis. I de ulike kapitlene har Futures ulike aktører fått slippe til. Vi har gitt mye plass til de frivillige, siden de utgjør selve grunnpilaren i arbeidet. Mot slutten av rapporten drøfter vi veivalg videre. Som et vedlegg til rapporten har vi tatt med noen faglige betraktninger fra en av veteranene blant de ansatte i Future. Anne Kathrine Gårdvik har vært med i nesten hele tiårsperioden og formidler en viktig del av historien – slik en ansatt ser det.

HISTORIEN OM FUTURE

UNGDOM, PARTY OG DOP

Ungdoms bruk av illegale rusmidler har vært systematisk studert i Norge siden slutten av 1960-tallet. Disse studiene viser at ungdoms bruk av alle illegale stoffer økte betydelig gjennom 1990-tallet, i den forstand at en økende andel av 15-20-åringene hadde erfaring med bruk av narkotika.

Dette gjaldt særlig hasjbruk, men også bruk av amfetamin, ecstasy og annen narkotika ble mer utbredt, og da særlig på slutten av 1990-tallet. For eksempel svarte en av ti at de hadde røykt hasj i 1995, i 2000 var det 1 av 5. Videre viste undersøkelsene at det var tre ganger så mange unge som prøvde ecstasy i 2000 sammenlignet med fem år tidligere (Sirus, 2007).

Også i politiet ble det registrert en endring i typer av illegale stoffer som var i omløp på 90-tallet. I 1991 ble ecstasy for første gang registrert i Norge. Det året ble det i hele landet foretatt beslag av fem tabletter. Utover 90-tallet steg tallet jevnt til rekordhøye 24 504 for første halvår 2000. I forbindelsen med beslagene ble det registrert 582 personer – de fleste av dem ble tatt på såkalte morgenklubber og houseparties i

alderen 18-25 år. Christine Fossen, leder ved Narkotikaavsnittet i Oslo-politiet, uttrykker sin bekymring i VG 17.7.2000:

"Pr. 30. juni hadde vi 35 beslag av ecstasy hos førstegangsbrukere, mot fire i fjor. Mange av de som blir tatt er unge mennesker som er velfungerende i hverdagen, men som doper seg i helgene. De bruker ecstasy som partydop, uten tanke på følgene."

Ett nytt begrep – partydop – ble innført i det norske vokabularet i løpet av 90-tallet. I prinsippet kan et hvilket som helst ulovlig rusmiddel inngå i definisjonen av partydop, men som regel er det hasj, ecstasy, amfetamin, ketamin, GHB eller LSD man sikter til i denne sammenheng. Heroin holdes gjerne utenfor, og det samme gjelder også enhver form for intravenøs stoffbruk.

Bruk av partydop blir gjerne omtalt som "Recreational drug use" i den internasjonale litteraturen, eller "rekreasjonsbruk av dop" på norsk. Moshuus mfl. 2002:10, definerer dette som all bruk av illegale rusmidler i sosiale samvær hvor rusmiddelet i seg selv ikke er hovedhensikten. Partydop var altså ikke bare et begrep som beskrev "nye" doptyper, men også en "ny" måte å bruke narkotika på. "Rekreasjonsbruk av partydop" handler med andre ord om et bruks-

mønster for inntak av illegale stoffer som minner sterkt om den måten folk flest forholder seg til alkohol på. Det dreier seg i første rekke om fest og "time-out" sammen med venner, ikke om tvangspreget misbruk og avhengighet. Slik ser man at det å ruse seg utover 90-tallet fikk flere nyanser hos det norske folk enn helgefyll og gatenarkomani.

Økningen i ungdoms rusbruk, og det "nye" partydopet, kom samtidig med at house- og techno kulturen bredde om seg i Norge. Økt bruk av illegale stoffer og den nye ungdomskulturen ble raskt koplet sammen. Ecstasy og "smily" ble sterke symboler på den voksende housekulturen. Mediene dyrket også sammenhengen mellom dop og techno i sine oppslag:

"Døde etter teknofest"

VG

"Stoffer som ecstasy, amfetamin og GHB finnes overalt der tenåringer ferdes"

Dagbladet

Dagspressen fulgte utviklingen med tallrike oppslag om at det hadde funnet sted en "narkoeksplosjon" blant de unge. Mens massemediene tidligere fokuserte på hvor farlig narkotika er, ble oppmerksomheten rettet mot hvor vanlig narkotikabruk er (Pape, 2002). Budskapet var at stadig flere alminnelige, velfungerende

ungdommer eksperimenterte med stoffer som ecstasy og amfetamin, og at mange brukte partydop både til hverdag og fest. "Alle doper seg" ble det til og med hevdet, sammen med påstander om at "nå er de som IKKE røyker hasj, avvikende" (Aftenposten).

I 2002 kom det i tillegg ut en rapport med navn "Partydop og ungdomskultur" utarbeidet av NOVA på bestilling fra Sosial- og helsedepartementet. Rusmiddeldirektoratet ønsket å vite hvilken rolle narkotika spiller i ungdomskulturen. Rapporten de bestilte viste at illegale rusmidler spiller en stor og økende rolle i stadig flere ungdomsmiljøer. Disse funnene vakte stor oppmerksomhet og overskrifter i media:

"Stadig flere velfungerende ungdom doper seg"

Dagbladet

"Doblet dopbruk på fem år"

Dagbladet

"Stadig yngre går på stoff"

Adressa

Å være en del av housemiljøene ble i mediene nesten sidestilt med å teste ut partydop. *"Ungdom flørter med dop som om det var sukkertøy. Mange opptrer som vandrende apotek, og benytter stadig anledningen til å mikse seg en farlig cocktail av sterke medikamenter."* (Puls)

"Stoffer som ecstasy, amfetamin og GHB finnes overalt der tenåringer ferdes"

Dagbladet

"Debuterer med ecstasy"

VG

"15-åring døde av sjokkpiller"

Aftenposten

Med dette som bakteppe begynte krefter innad i house- og technomiljøet og røre på seg på midten av 90-tallet. De ønsket å kjempe mot dopkulturen som hadde fått fotfeste i ungdomsmiljøet. Nå var det på tide at oppmerksomheten ble rettet mot det positive kulturen hadde å by på. Musikk og danseglede skulle holdes frem, dopen skulle stoppes.

STOPP DOPET, IKKE DANSINGA

En av dem som gjorde tanke om til handling var Christian Grimshei, en sentral disc jockey (DJ) i housmiljøet i Oslo. I 1995 hadde DJ Grimshei sett seg lei på den voksende aksepten for dop i housemiljøet. Han ønsket å markere en klar avstand til at dop og house hadde noe med hverandre å gjøre. Sammen med sin kamerat ønsket han å snu trenden, og fremme budskapet om at; Musikk er musikk – dop er dop. Ingen aviser som ville omtale housemiljøet skulle heretter koble dette til dop. Housekulturen måtte stå frem med det den egentlig representerte. Musikk, livsgnist, fart og engasjement.

Uteseksjonen i Oslo holdt på denne tiden på med å kartlegge dansemiljøene i byen. Den åpne bruken av partydop blant de unge som gikk på house- og technofester gjorde at Uteseksjonen så dette som en viktig målgruppe i det rusforebyggende arbeidet. De innledet derfor et samarbeid med DJ'en, og sammen startet de kampanjen "Stopp dopet, ikke dansinga" (SDID).

Grunntanken med prosjektet var at forebygging best skjer med utgangspunkt i miljøets normsendere og ressurspersoner. Prosjektet startet derfor med to patruljer/frivillige grupper som besto av ungdom mellom 18 og 27 år fra housemiljøet.

De frivillige hadde stor bekjentskapskrets og innflytelse i miljøet. Ved at de tok et klart standpunkt mot dop var tanken at dette kunne gjøre det sosialt akseptert og ikke bruke dop. Målet med arbeidet var å være synlige ved å ha stands på arrangementer for house- og technomiljøet. På stand delte partypatruljen ut materiale, for eksempel klistremærker med slagordene "To be or to E", "Musikken er mitt dop". De delte også ut frukt, kondomer, drikke og info om narkotika.

Tanken bak var at produktene skulle gjenspeile miljøets eget språk, humor og uttrykksform og dermed ha større slagkraft i forhold til at det var ok og ikke bruke dop i miljøet. Filosofien bak var ikke å moralisere, men å gi ungdommene styrke til å ta et

"15-åring døde av sjokkpiller"

Aftenposten

rusfritt standpunkt som de kan føle seg trygge på. SDID innledet også et samarbeid med forebyggende avdeling i narkotikaavsnittet ved Oslo politikammer (Grimshei, Lie, 1996).

ET HOUSEMILJØ OGSÅ I TRONDHEIM

"Gamlegutta" i Future forteller levende om det voksende housemiljøet som etablerte seg i Trondheim fra midten av 90-tallet. Hver eneste helg sto det lange køer foran Exit som var det hip-

peste samlingspunktet. Det var de samme ungdommene som møttes, og de hadde et slags fellesskap gjennom musikken. Partyfaktoren var høy på alle måter, både i form av dans – og dop. De tidligere frivillige forteller om en stadig pushing av grenser:

"Vi blandet stadig ut nye cocktails; litt amfetamin, kokain og GHB – i ulike mengder, alt etter hvor du ville den kvelden. Og så var det selvfølgelig E. Vi søkte stadig nye opplevelser og strebet alltid etter den ultimate partyfeelingen."

"Det var gjennom House jeg ble introdusert for stoff. Gjennom mine gamle barndomskompiser som også digget musikken. Det var derfor det var så vanskelig å si nei. Det var liksom ikke en narkis på gata som kom med tilbudet, hvis du forstår."

Andre var mer rendyrkede musikkelskere. Det var rytmene, stemningen og folka som tiltrakk. Bendik hadde det slik:

"Det er musikken, folka og den helt spesielle stemningen på party som tiltrekker. Folk danser og slipper seg helt løs. Det er kult."

Og han var ikke alene – de fleste i house-miljøet drev ikke med narkotika. Men både i media og i politiet ble stoffmisbruket i ungdomskulturen satt høyt på dagsorden. Det ble etter hvert konstruert en del forestillinger og myter omkring techno- og house-ungdommen. På sammen tid var det også et faktum at økt tilgjengelighet og en flørtende holdning til det "nye" partydopet gikk hånd i hånd med et voksende house- og technomiljø.

"Det er musikken, folka og den helt spesielle stemningen på party som tiltrekker. Folk danser og slipper seg helt løs. Det er kult."

tidl. frivillig

**Informasjon – ikke
for å skremme, men
mer for å opplyse
og forklare.**

I likhet med Oslo var derfor også i Trondheim aktive deltakere i Housemiljøet som så med bekymring på den økende bruk av dop i denne ungdomskulturen. De så behov for å få ut informasjon – ikke for å skremme, men mer for å opplyse og forklare hva som egentlig skjer i hodet og i kroppen når stoffene gjør sin virkning.

Fra 1995 til 2001 ble *Hyperstate* arrangert en gang i året i Oslo Spektrum, og var en viktig merkedag for dansglade ungdommer. *Hyperstate* var kjent som "Scandinavias biggest house og techno festival" og ble omtalt som "The Mother of all parties". Arrangementet kan beskrives som et enormt raveparty som samlet opp til 8000 house og technoentusiaster fra inn- og utland. Bendik fra Trondheim var en av dem som deltok på denne årlige tilstelningen, og på *Hyperstate* natt til 1. mai i 1997 kom Bendik i kontakt med DJ Grimshei. Grimshei fortalte engasjert om "Stopp dopet, ikke dansinga" som han hadde satt i gang i Oslo. Bendik syntes dette var en god idé, som også kunne være til nytte i hans hjemby. Da han kom tilbake til Trondheim, tok han kontakt med Ungdomsbasen, som er Trondheims svar på Oslos Uteseksjon. Ungdomsbasen meldte positivt tilbake, og "Stopp dopet, ikke dansinga" – Trondheim var etablert.

HOUSEKULTUREN

På begynnelsen av 80-tallet ble den såkalte "house"-musikken utviklet av svarte discjockeyer i Chicago og New York. House kan karakteriseres som en form for elektronisk basert dansemusikk som tok opp i seg elementer fra eldre stilarter utviklet av svarte amerikanere som soul, disco og funk. Selve ordet house er også brukt som en betegnelse på "fest" eller "party".

På midten av 80-tallet oppstod techno-musikken i svarte miljøer i Detroit. Denne var særlig inspirert av den tyske, rent synthesizerbaserte musikken, til grupper som for eksempel Kraftwerk og Tangerine Dream, og regnes som hardere enn house.

House og techno ble etter hvert sterkt assosiert med hverandre, og denne musikken ble kjernen i en raskvoksende ungdomskultur da den nådde Europa på slutten av 80-tallet. House ble begrepet for begge musikkgenrene og for ungdomskulturen. Budskap som karakteriserer denne ungdomskulturens tidlige fase var antirasisme, antsexisme, "kjærlighet", toleranse og åpenhet sammen med begeistring for

ny teknologi og ekstatisk dans. Budskapene var klare, men hadde ikke noen form for aksjonistisk over seg. Mange fremholder housemiljøet som et party- og nytelsesorientert fellesskap, som en kontrast til de politiserte linjene som hadde dannet seg i etterdønningen av punken.

House-kulturens rituelle sentrum er "rave-partyet". Partyene er et landskap fylt av tørrisrøyk, lyseffekter, avansert datagrafikk, sterke klesfarger og fancy dekorasjoner. Sammen med musikken hvor variasjoner av lyd kvaliteter dyrkes i utstuderte oppbygninger, har alt sammen det formål å skape en ruslignende lykketilstand mange sammenligner med transe.

I housekulturens tidlige periode var partyene omgitt av en viss mystikk som dreide seg særlig om hvor disse festene ble arrangert. Hemmeligholdelsen og de spenningsfylte prosedyrene som man måtte gjennom for å finne party, bidro til et attraktivt undergrunnspreget. I dag er kulturen mer preget av å være en kommersiell mote.

(Mohuus og Vestel, 2002)

"KRAFTVERK" (1997 – 2000)

*Stopp dopet, ikke dansinga
– Trondheim*

I all subkulturbasert arbeid og i ungdomstil-ung formidling finnes det aldri kun en fremgangsmåte og en oppskrift på hvordan man skal sette arbeidet ut i praksis. Både de personene som jobber, og de arenaene det jobbes på, er forskjellige om man sammenligner prosjektene med hverandre. Til og med housemiljøene er ulike fra by til by. Lokale tilpasninger er alltid nødvendige. For eksempel kan strategier som fungerte i Oslo slå galt ut i Trondheim, og omvendt. Selv om SDID – Trondheim var adoptert fra Oslo, var det altså likefullt en ny idé som skulle settes ut i praksis og finne sin form i en ny by. Det var mange spørsmål som det skulle finnes gode løsninger på. Hva skulle SDID - Trondheim være, og hvordan skulle de sette sitt arbeid ut i praktisk virke? Hvordan skulle man skille SDID fra Ungdomsbasens arbeid? Hvordan løse kabalen mellom ansatt og frivillig innsats? Hvem skulle de frivillige være? Hva skulle prosjektet tilby, og på hvilken måte? Dette er problemstillinger og spørsmål som har fulgt Future helt siden den spede begynnelse, og som det gjennom tiårsperioden har vært gitt ulike svar og løsninger.

Utfordringene var altså mange, ikke minst for Ungdomsbasen, som skulle

***Hva skulle SDID -
Trondheim være, og
hvordan skulle de
sette sitt arbeid ut i
praktisk virke?***

fungere som ankerfestet for prosjektet. Prosjektet var tildelt driftsmidler fra Rusmiddeldirektoratet, og stod på denne måten i en særstilling i forhold til det øvrige arbeidet til Ungdomsbasen. Samtidig var det et poeng at SDID skulle være nært knyttet til Ungdomsbasen siden man naturlig nok kunne komme til

å arbeide med samme målgruppe. På denne måten var tanken å kunne dra veksler på hverandres erfaringer og tilbud. Balansen mellom Ungdomsbasens arbeid på den ene siden og SDID på den andre, var imidlertid ikke alltid like lett å skille. Dette ble det uttrykket misnøye rundt både hos ansatte og hos de frivillige:

“Litt arbeid her og litt arbeid der for Ungdomsbasen går på bekostning av Future arbeidet. Ungdomsbasen arbeidet er mer definert og tydelig, og man trengs kanskje med en gang. Da er det vanskelig å si nei. Future er mer planlegging og organisering, og det kan man jo alltid gjøre litt senere”.

ansatt i Future

Også blant de frivillige har temaet om vektingen mellom Ungdomsbasen og Future arbeidet vært et tema.

“Det er alltid en drakamp på de ansatte mellom Ungdomsbasen og Future. Jeg lurer på hvor mye tid som går til Ungdomsbasen og hvor mye som er satt av til Future? Det har jeg aldri fått noe svar på.”

frivillig

Det var altså ulike syn på hvordan prosjektet skulle organiseres, og mange hensyn måtte balanseres fra starten av. Selv om det var flere aspekt som var utydelig og manglet, pekte imidlertid målgruppen til tiltaket seg krystallklart ut. Det var ungdommen i house- og technomiljøet som skulle være i fokus. I 1997, da Future het SDID, kunne house- og technomiljøet i byen ennå defineres som en subkultur. Det var et samlet og avgrenset miljø, og utgjorde selve begrunnelsen for at SDID ble startet. Slik fikk SDID preg av å være et subkulturelt tiltak fra begynnelsen av.

Det var personer som selv var en del av Housekulturen som startet prosjektet, og de rekrutterte nye medarbeidere fra sitt eget miljø. Fra starten av var i første rekke interessant å få tak i folk som hadde en status i miljøet, som for eksempel DJ'er, flinke dansere og arrangører av partyer. Dette var folk som ble sett opp til, og som SDID mente kunne fungere som forbilder og opinion-sdannere innad i miljøet. Tanken bak var at når "de kule" i miljøet tok avstand fra narkotika kunne dette smitte over til andre, og dop blir utrendy.

"ELEKTRONISK EKSTASE" (2001 – 2004)

Future finner sin form

I 2000 ble SDID Trondheim omdøpt til Future. Det var Oslo og Bergen som var først ute med å skifte navnet, og Trondheim fulgte på litt etter. Enkelte mente at Stopp dopet, ikke dansinga var for befalende, at man kunne assosiere det til pekefinger-moral, noe som tiltaket tar klart avstand fra. I Trondheim var det ikke de store diskusjonene rundt dette temaet, men de endret navnet til Future for å beholde slektskapet til de andre SDID prosjektene. Future besto i sin "mellom-periode" av en relativt stor gruppe med frivillige som var hentet fra housemiljøet. I 2002 var det 20 ungdommer som

jobbet frivillig i Future. Det var lett å rekruttere, og det var status å bli tatt opp som frivillig. Pågangen av ungdom som ønsket å være med var stor, og Future kunne derfor til late seg å være litt selektiv i utvelgelsen. På denne tida var det viktig å ha med frivillige som målgruppa, housemiljøet, kunne identifisere seg med. Attraktive ungdommer å få med i gruppa var fremdeles sentrale personer som hadde en rolle i miljøet og som var kjente ansikter. Kunnskap innen web og design var også en fordel da Future lager det meste av sitt informasjonsmateriale selv (Gårdvik, 2002). På grunn av det

Visual transitions:
SDID skifter navn og utseende til 'Future' med ny logo

Diverse Flyer design gjennom årene.

sterke fokuset på ett bestemt miljø og den aktive rekrutteringen innad i dette miljøet, ble gruppa av frivillige temmelig "like" hverandre. Dette bidro til en sterk fellesskapsfølelse. På mange måter kunne Future på denne tida karakteriseres som en venneflokk med house som felles interesse. "Vennegjengen" var engasjert og brukte mye tid på prosjektet.

"Det var mange sterke personligheter samlet, og det var ikke alltid like enkelt å være den som skulle styre skuta. Samtidig var det veldig givende å jobbe i ei gruppe med så mye engasjement."

ansatt i Future

Tydelige frivillige som tar mye ansvar er positivt, på samme tid som det kan reise flere dilemmaer i forhold til tiltaket. Belønning av frivillige versus ansatte, kan bli en debatt. Samtidig kan det å skille rollen som ansatt og frivillig klart fra hverandre bli ekstra utfordrende. Disse aspektene ligger alltid til grunn i arbeid med frivillige, og har gjennom hele Futures eksistens vært tema til refleksjon. Samtidig gjør disse dilemmaene seg gjeldende på ulike måter til ulike tider.

Fra 2001 gikk Future over fra å ha prosjektstatus til å bli et fast ungdomstiltak i kommunen. Dette var en stor seier. Nå kunne det planlegges mer langsiktig og bekym-

ringen i forhold til nedleggelse av prosjektet slapp taket. På denne tida begynte med andre ord ting å falle litt på plass. Gjennom stor innsats fra starten hadde de frivillige sammen med ansatte klart å stake ut en kurs for hvordan Future Trondheim skulle fremstå. Nå var det bare å sette arbeidet ut i livet. Future var på denne tida svært aktive, produserte en mengde informasjon og var ivrige ute på stand og party i helgene. Ungtill-ung formidling var deres fremste verktøy. Housemiljøet blomstret, og det var en viktig arena å være tilstedet på.

Men ingenting varer evig. Etter som tida gikk så man en nedgang i oppslutningen av housemiljøet. Mange mente det hadde blitt for kommersielt. Nå kunne man finne symbolene og klærne som før kjennemerket subkulturen på stativene til H&M. Miljøet var ikke like lukket og spesielt som før, og stilen var blitt mer allemannseie. Dermed forsvant eksklusiviteten, og miljøet ble på mange måter utvannet og spredt. Samtidig var det knyttet en del illegal rusbruk til arrangementene. I forbindelse med et *Technopolis* arrangement på Samfundet ble for eksempel flere innlagt på sykehus med GHB forgiftninger. Mediene brukte mye spalteplass på disse hendelsene, og politiet slo hardt ned på ulovlighetene. Det ble satt ned forbud mot å arrangere en rekke

party, og det ble vanskeligere å finne felles møtepunkt for houseungdommen. De negative medieoppslagene bidro heller ikke til å gjøre klimaet mildere, og miljøet ble mer spredt i ulike retninger.

Samtidig kan man kanskje si at housekulturen selv var inne i et slags generasjonsskifte på denne tiden. De gamle traverne har blitt voksne, og nye unge må ta over for at kulturen skal kunne føres videre. Det samme kunne man se innad i Future. De frivillige står ved skillet mellom skole og arbeidsliv, ungdomstid og voksenliv, og mange frivillige slutter mot slutten av perioden.

"NY BØLGE" (2005 - 2007) *Rusforebygging på andre premisser*

Som med generasjonsskifter ellers er det også i Future en arv som skal videreføres. Nå er det nye frivillige som står klare for å ta over Future prosjektet. Men det begynner å bli noen år siden *Hyperstate* i 1997, og tidene har forandret seg. I en lett omskiftelig ungdomskultur, er ti år veldig lang tid. Nye impulser og nye moter fanges av en ny generasjon ungdom. Derfor må også Future fornye seg og tilpasse arbeidet slik at de fortsatt kan nå ut til ungdom på dagens utelivsarenaer. Men Housemiljøet er enda ikke helt dødt. Fremdeles samles hundrevis

av ungdommer på store dansearrangementer. *One Floor From Heaven* arrangerte raveparty, eller som de nå kaller det; *ungdomsarrangement med elektronisk musikk*, senest i september 2006.

"Rundt 1000 ungdommer fra Norge og utlandet samlet seg til rave-party i Trondheim Spektrum i natt. Poliiti, sivilt politi, natteravnere, brannvesen, sikkerhetsvakter og ungdomsarbeidere tilknyttet ungdomsbasen var på stedet for å sørge for ungdommenes sikkerhet."

Adresseavisen, 24.9.06

Dagen etter skriver Adresseavisen begeistret at:

"Det femte One Floor From Heaven ble også det klart største og beste. Gutter i bar overkropp og jenter i miniatyrtugaver av miniskjørt danset ustoppelig med lightsticks i hendene, til verdensartister som Amber D og Tidy Boys fra Storbritannia."

Dette viser at house og techno ennå trekker til seg ungdom og stadig rekrutterer nye. Men formen har forandret seg og det har blitt lenger mellom hvert arrangement. Med dette har også hovedarenaen for Futures arbeid delvis forsvunnet. Den nye generasjonen i Future har måttet tenke nytt. De nye strategiene gir seg blant annet uttrykk i å rekruttere en mer sammensatt

Flyerne er relatert til Futures arenaer og samlingen blir utvidet etter behov.

*Motsatt side:
Future tilbyr støtte på
mange måter.*

frivillig-gruppe og utvide informasjonsrepertoaret både i forhold til type rusmidler og formidlingsarenaer. Nå informerer ikke Future kun om illegale kjemiske stoffer, men favner også om mer utbredte rusformer som hasj og alkohol. Tiltaket har utvidet sin målgruppe. Future står på stand både i den videregående skolen samt der det spilles house, hiphop og rock. Siste fremstøt var sommeren 2007 på Storås festivalen, som er en ganske annerledes arena enn de frivillige tidligere har vært til stede på. Grunnpilarene i prosjektet er der likevel, og fremdeles er det frivillige, ungdomskultur og ung-til-ung formidling som står i sentrum i Future sitt arbeid.

Frivillighet og ung-til-ung formidling

ET SUBKULTURELT TILTAK

SDID var både i Oslo og Trondheim grunnlagt på initiativ fra house-miljøet selv. I arbeid med å endre holdninger i en subkultur er det at initiativet kommer innenfra en klar fordel. Subkultur kan defineres som en kultur som eksisterer innenfor en annen større kultur, med spesielle verdier og motestiler. Dette kan gi seg uttrykk i ulike identitetsmarkører som for eksempel språk, klær og spesielle steder å holde til (Grimshei 2000).

Å involvere målgruppa selv i arbeidet kan ha betydning for å komme inn og bli akseptert i en slik subkultur. Gjennom nær kontakt med ungdom som kjenner til miljøet kan man få kunnskap om normsendere, verdier og symboler som er sentrale i kulturen.

“De frivillige ble hentet fra house-miljøet. Det var viktig at de hadde tillit og status i miljøet. Da har de mye mer gjennomslagskraft for budskapet sitt. Fordi de andre ser opp til dem, ikke sant.”

Bendik, tidl. frivillig

En betegnelse på denne måten å jobbe på er subkulturbaserte tiltak.

Det vil si at målgruppa selv skal være med på å utforme tiltaket samt være en slags sensor for hva som kan virke (Grimshei, 1998). Ydmykhet og en erkjennelse av at man ikke kan forstå en kultur utenfra er viktige bærebjelker, og bruk av frivillige er en naturlig del av subkulturbasert tilnærming.

Subkulturelle uttrykk:

UV-farge-“tattovering” på OFFH, 2006

Det var nettopp denne ideen om at de som selv er en del av ungdomskulturen kan ha en større gjennomslagskraft og appell til målgruppen som gjorde at Ungdomsbasen så på dette som et nyttig tiltak for ungdom. Der de voksne og fast ansatte kan komme til kort, kunne man ved bruk av frivillig ungdom

oppnå kontakt med annen ungdom som var usikre i forhold til eget rusbruk. Dette skapte en nærhet og fortrolighet mellom "hjelperne" og målgruppen som ellers kan forstyrres av faktorer som alder, yrke og at man er representant for det offentlige hjelpeapparatet.

Future har etter hvert utvidet sin målgruppe, og karakteristikkene som kjennetegner en subkultur er ikke like tydelige lenger. Men de grunnleggende tankene for arbeidet fra starten gjelder fremdeles. Future er opptatt av at deres agenda i første rekke handler om å informere om rus og være et lett tilgjengelig tilbud for ungdom som ønsker informasjon eller hjelp i forhold til rusmidler. Hovedhensikten er å få ut faktabasert informasjon om ulike illegale rusmidler og virkningen av disse. I tillegg ønsker de å ha fokus på hvordan ungdom som uansett ville ruse seg, skal informeres slik at dette i alle fall er skadereduserende. Informasjon om å for eksempel drikke tilstrekkelig med vann og å advare mot farlige kombinasjoner av stoffer er derfor også en viktig del av formidlingsarbeidet. I dette arbeidet er det de frivillige ungdommene som utgjør det fremste verktøyet i forhold til å nå frem til målgruppa.

UNG-TIL-UNG FORMIDLING

Når ungdom selv snakker med andre ungdommer for å endre holdninger, kalles dette ung-til-ung formidling. En mer presis definisjon er utarbeidet av den australske forskningsinstitusjonen National Center for Education and Training on Addiction (NCETA):

“Ung-til-ung-formidling med rusforebyggende målsetninger forutsetter presentasjon og deling av informasjon om alkohol og andre rusmidler til individer eller grupper. Formidlingen foregår gjennom personer som innehar samme kjennetegn som målgruppen det skal formidles til. Dette kan omfatte faktorer som: alder, kjønn, kulturell bakgrunn, erfaringsbakgrunn og sosial status innen den målgruppen man ønsker å påvirke.”

McDonald mfl. 2003

Dette er et redskap som er helt i tråd med en subkulurbasert tilnærming, og kan sees på som et verktøy i denne måten å arbeide på. Siden Future jobber i forhold til ungdom, har det vært naturlig også i Trondheim at det er ungdom selv som utgjør gruppen av frivillige.

Bevisst bruk av jevnalderformidling i rusforebyggende arbeid er ikke noe nytt. Så tidlig som i 1920 årene ble det brukt av Anonyme Alkoholikere

Et redskap som er helt i tråd med en subkulurbasert tilnærming.

“Siden jeg selv er så aktiv i miljøet, tror jeg mitt tydelige standpunkt kan hjelpe de nye til også å tørre og si nei.”

frivillig

(AA) i Storbritannia i foreningens støttearbeid blant unge alkoholikere. Resultatene av denne type holdningspåvirkning viste seg så positive at “peer-education” eller ung-til-ung formidling ble videreutviklet som metode i flere land, og er stadig like aktuell i dag. Metoden benyttes gjerne på områder der det er vanskelig å vinne innpass og voksenrollen i seg selv kan være et hinder i kontaktetableringen (McDonald m fl, 2003).

Uteseksjonen erfarte for eksempel at feltarbeiderne selv hadde liten troverdighet som formidlere av informasjon i housemiljøene. Derfor ble grupper av frivillige rekrutter fra partymiljøene med tanke om at de ville ha sterkere gjennomslagskraft i målgruppene. Henning Pedersen (2007) fra Rusmideletatens kompetansesenter begrunner bruken av ung-til-ung formidling i forebyggende arbeid med at man oppnår større grad av troverdighet gjennom økt likhet mellom sender og mottaker. Samtidig blir den opplevde faren mindre med mer likestilte formidlere. Videre fremhever han at dersom formidlerne har høy status i miljøet kan man få mer gjennomslagskraft i å overføre gode holdninger og atferd. Dette er punkt som også de frivillige selv peker på i sitt arbeid som ung-til-ung formidlere:

“Mange blir forundret, spesielt de små. At man liksom kan være så inni miljøet uten å ta dop. Jeg forklarer at jeg har sagt klart i fra til alle vennene mine om at jeg ikke rører noe slikt, og at det aksepterer de fleste. Siden jeg selv er så aktiv i miljøet, tror jeg mitt tydelige standpunkt kan hjelpe de nye til også å tørre og si nei.”

frivillig

Gjennom å være en god rollemodell i deres felles miljø kan de bidra til at flere tar avstand fra stoff og sier nei takk. Pedersen (2007) fremhever også læringen som skjer gjennom rollemodeller i miljøet. Denne læringen kan være både verbal og non-verbal.

“Partiene er helt rå! Folk danser med de crazy hårfrisyrerne og flyr rundt med neonfarger sticklights og lysende effekter. Vi stæsjer oss vi også, og danser. Da ser folk at du trenger ikke være på utsida, selv om du ikke doper deg.”

frivillig

De frivillige er også med. Future-ungdommen er en del av party-miljøet selv. De liker og danse og ha det artig slik som alle andre som har kommet til arrangementet. Forskjellen er at de har tatt et bevisst standpunkt rus, og at de aktivt ønsker å formidle denne avstanden. I motsetning til en mer tradisjonelle tiltak mot

narkotika er at budskapet formidles av ungdom på selve party-arenaen. Ikke av en lærer som presenterer foreldregenerasjonen. Heller ikke på onsdag formiddag, da helgens utfordringer synes langt borte. Future er der det skjer, når det skjer – og der problemstillingene ofte blir svært aktuelle. Slik får man et annet kontaktgrunnlag, en kontakt som etableres i samhandling med de budskapet skal ut til.

“Når vi planlegger stand så finner vi frem til ulike ting som kan skape oppmerksomhet. For eksempel er kroppsmaling og hårstasj populære saker. Da er det alltid mye folk som kommer bort til oss.”

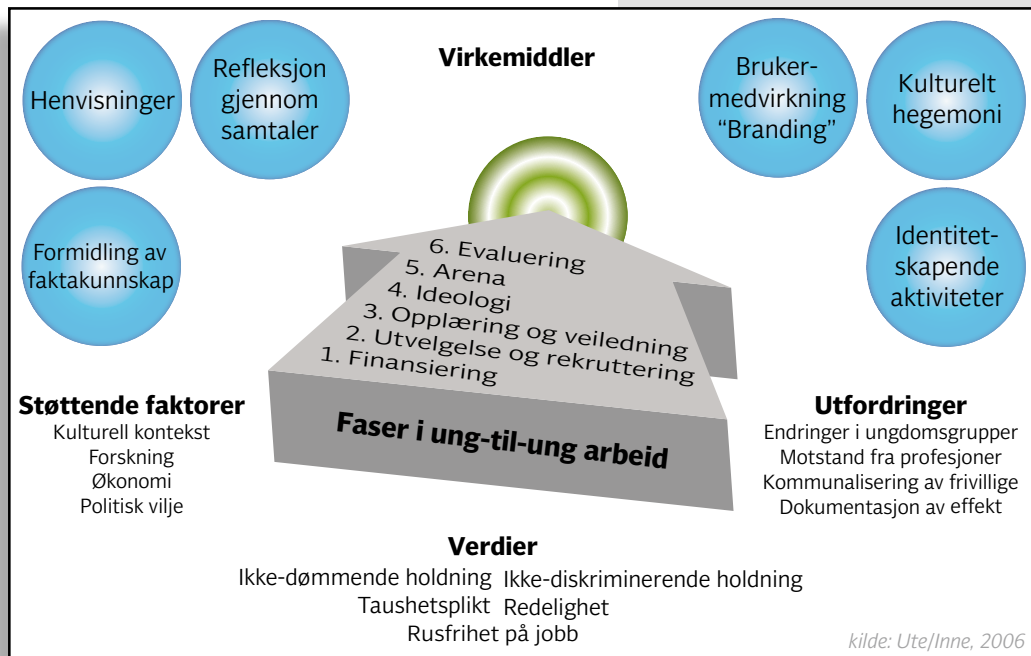
frivillig

Ved hjelp av slike virkemiddel etableres det kontakt gjennom noe som ungdommene er interessert i, og som er en viktig del av den stilpakken housekulturen presenterer. Dette er et godt eksempel på hvordan Future tar i bruk miljøets eget språk og virkemidler for å komme i dialog. Fri-

seringen og lysende maling kan se ut til å fungere godt som icebreaker.

“Jeg sto først alene og begynte å male, men det bare strømmet på med folk. Alle ville blir stæsjet. Vi måtte mobilisere hele gjengen. Det er liksom når du står slik og holder på at man kommer i prat med de som er på party. Da spør de gjerne litt om hva Future er for noe, og hvorfor vi er med her. Vi forklarer og kan samtidig høre litt om deres forhold til rusmidler. Jeg føler at mange har fått noe nytt å tenke på etter å ha snakket sånn, mens vi egentlig “bare maler dem i ansiktet.”

frivillig

kilde: Ute/Inne, 2006

Det er vanskelig å finne vitenskaplig basert dokumentasjon på ung-til-ung formidling som pedagogisk metode i forebyggingsarbeid virker. Hølge-Hazelton (2004), ved senter for ungdomsforskning, har imidlertid skrevet en rapport om ung-til-ung formidling der hun påpeker at budskapet fra formidlerne ikke ser ut til å ha særlig stor effekt på mottakerne. Sidegevinsten er derimot at de som er formidlere gjennomgår viktige utviklingsprosesser. Holdninger og atferd har endret seg positivt i gruppen med formidlere.

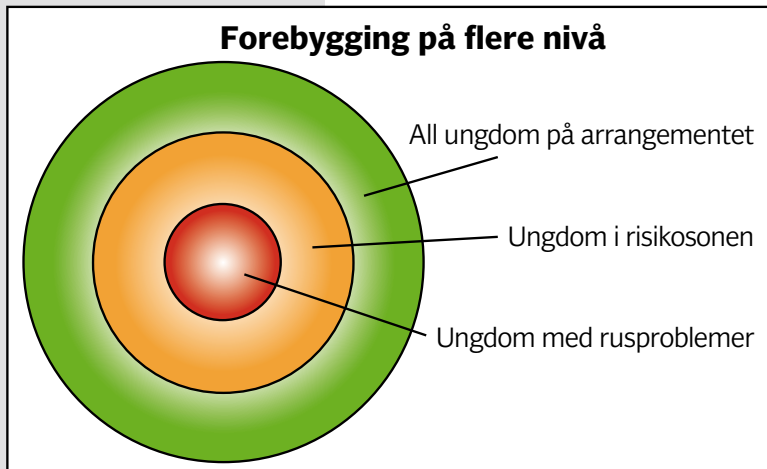
I Norge og i andre land er det mange prosjekter som har latt seg inspirere av ung-til-ung metoden. Forsvarerne av metoden fremhever at metoden er morsom og møter positive tilbakemeldinger fra mottakerne. Dette fordi formidlerne selv er unge

og har problemstillingene tett inn på livet i forhold til voksne.

FOREBYGGING PÅ FLERE NIVÅ

Selv om det er Ung-til-ung formidling som er hovedverktøyet i Future sitt arbeid, benyttes også andre arbeidsmetoder. Future ønsker å være nær ungdommen for å formidle faktaorientert informasjon om rus. På samme tid ønsker Future å komme i kontakt med ungdom som kanskje vil trenge ekstra støtte og hjelp for å komme ut av en vanskelig situasjon. I forhold til ungdom som trenger hjelp benytter Future ulike virkemidler som for eksempel individuelle samtaler, invitasjon til Ungdomsbases sosiale aktiviteter eller et tilbud om å bli med som frivillig i Future. Å arrangere rusfrie aktivitetskurs, som er i tråd med det målgruppa er opptatt av, er også en del av Future sitt arbeid. DJ-kurs, sykurs og klatring er populære eksempler på dette.

Slik berører arbeidet til Future flere nivå av forebyggingspyramiden. Begrepene primær-, sekundær- og tertiærforebygging har i løpet av de siste år i økende grad blitt erstattet av begrepene universell, selektiv og indikativ forebygging (Sosial- og helsedirektoratet 06/2007).

Universell forebygging henspeiler på strategier som henvender seg til hele befolkningen med det formål å forebygge problemer knyttet til bruk av rusmidler generelt i befolkningen uten noen form for differensiering.

Selektiv forebygging handler om strategier som henvender seg til spesielle grupper som er mer utsatt enn andre for å utvikle rusproblemer. Slik forebygging er rettet mot hele målgruppen uansett hvilken risiko den enkelte i gruppen måtte være utsatt for. Hensikten med selektiv forebygging er å forebygge rusbruk ved å styrke beskyttelsesfaktorer, for eksempel selvbildet og evnen til å løse problemer, samt ved å hjelpe mennesker til å takle risikofaktorer som blant annet det å leve i et miljø preget av rusbruk.

Indikativ forebygging viser til strategier som rettes mot individer hvor rusproblemer eller risikofaktorer allerede er observert eller opplevd.

Future er til stede på ungdommens arena, på store arrangementer der ungdom samles til fest. De markerer gjerne sin tilstedeværelse ved bruk av stand der de deler ut informasjonsmateriell, kondomer og frukt. Med standen og informasjonsbrosjyrene som utgangspunkt kommer de i kontakt med ungdommene. Ofte er det de samme ungdommene som går igjen på de ulike arrange-

mentene, og Future får sjansen til å bli kjent med dem mer enn bare flyktige møter. På "flyersene" som deles ut står det telefonnummer til Future og til Ungdomsbasen samt internettadressene. Flere ungdommer tar kontakt i etterkant av slike arrangementer. Det kan være noe de lurer på noe i forhold til venner som ruser seg, familiemedlemmer eller at de selv har problemer med rus. Noen ganger er det ungdom som selv ønsker å gjøre en innsats og lurer på om de kan være med i Future som frivillig.

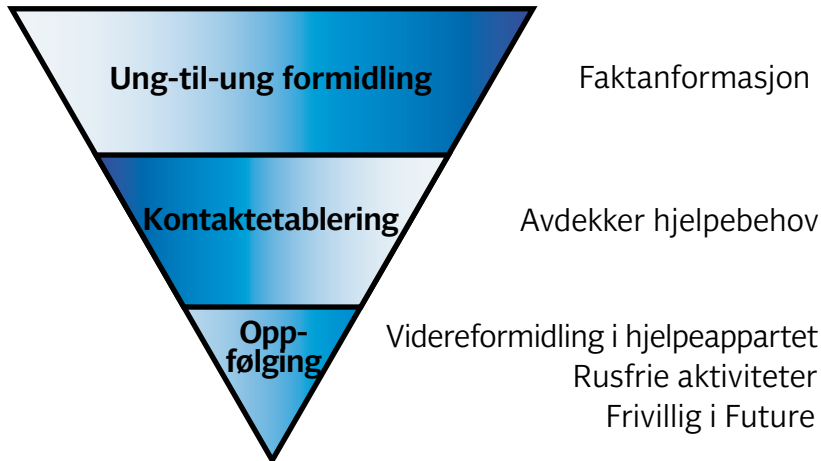
Gjennom informasjonsarbeidet etablerer Future kontakt med ungdom, men ungdom får også konkrete ansikt og et sted å henvende seg til i forhold til spørsmål de kan ha om rus. Terskelen for å ta kontakt med andre ungdommer, som har tatt et klart standpunkt til bruk av rusmidler, synes kanskje lavere enn å innlede samtale med både egne foreldre, lærer eller helsesøster. Ved at terskelen for kontaktetablering er så lav vil Future kunne avdekke hjelpebehov tidligere enn det som er mulig for tradisjonelle hjelpeinstanser. Gjennom informasjon og samtaler kan Future motivere til å søke hjelp, eller de kan tilby alternative nettverk ved at ungdommen selv blir med som frivillig i tiltaket. På denne måten kan vi si at Future arbeider etter en *traktmodell*. De er ute på partyarenaen der mange

Future er til stede på ungdommens arena, på store arrangementer der ungdom samles til fest.

ungdommer samles, og henvender seg *universelt* til ungdommen. På samme tid observerer de ungdomsmiljøene og kan oppdage spesielt risikoutsatt ungdom, enkeltindivider, grupper eller spesielle gjenger. De frivillige besitter også en del innsatte kunnskap som gjør Future godt rustet til å se mer enn det

ing som frivillige i tiltaket. Slik er Future selv også et hjelpetilbud som tilbyr en slags "hjelp til selvhjelp" for ungdommer som er kommet skjevt ut. Future-prosjektet har med dette flere oppgaver og agendaer på samme tid – formidle rusinformasjon, observere og identifisere særlig utsatt ungdom og selv tilby hjelp til noen av disse.

Traktmodellen

Å JOBBE BÅDE UNIVERSELT OG SELEKTIVT

Det forebyggende arbeidet foregår altså både innad og utad i Future. Slik har prosjektet mange likhetstrekk med det Fyrand (2001) kaller likemannsarbeid og forsterket selvhjelp. En av sidegevinstene med ung-til-ung prosjekter er altså at de frivillige selv gjennomgår viktige utviklingsprosesser.

voksne eller offentlig ansatte alene ville være i stand til. Dermed bærer også arbeidet til Future preg av å være *selektivt* forebyggende. For gjennom det universelle avdekker de det spesielle og retter en ekstra innsats mot disse ved å komme i dialog, motivere til holdningsendring, informere om hjelpetilbud og tilby rusfrie aktiviteter. Samtidig er det en agenda for Future og knytte til seg ungdom som selv har ruserfar-

Kombinasjonen av å både være universelt og selektivt forebyggende på samme tid kan imidlertid ha både positive og negative sider. Det positive kan vise seg ved at stigmatiseringen av misbrukere og ungdom som trenger bistand blir mindre fordi de stiller på samme lag med de som ikke har hjelpebehov. De som tidligere var opptatt av å ruse seg får nye ting å være opptatt av og et annet nettverk. Gjennom å formidle et budskap som tar avstand til rus kan de også selv bli styrket i sine

holdninger mot rusmidler. En sammensatt gruppe av personer med ulik erfaring kan berike den enkelte, og ungdommene kan dra veksel på hverandres kunnskap. Flere frivillige fremhever dette som positivt med Future.

“Det som er så bra med Future er at vi er så forskjellige vi som er med. Da blir jeg kjent med folk som jeg ellers ikke ville kommet i kontakt med. Men så jobber vi jo for det samme; at ungdom skal ta avstand fra dop.”

frivillig

Samtidig som det er klare fordeler med en sammensatt gruppe av frivillige, kan det også være problematisk. Erfaring fra Oslo viser for eksempel at det å være et tilbud til ungdom med hjelpebehov kan skape problemer i forhold til å ha et felles mål for deltakerne. Noen er med først og fremst fordi de ønsker hjelp, mens andre ønsker å ha informasjonsformidlingen utad i sentrum. Ulike motiver for deltagelse kan gå ut over gjensidigheten og felleskapsfølelsen i gruppa. Samtidig kan det stilles spørsmål ved hvorvidt det er fare for en negativ rusutvikling for enkelte dersom det er flere med ruserfaring blant de frivillige. Faren for at nye rusnettverk utvikler seg er til stede, og prosjektet kan i verste fall være med å opprettholde rusmisbruk (Johansen og Reiermark, 2004).

Future ønsker å knytte til seg ungdom med egen ruserfaring. Tanken bak er et ønske om å støtte dem i positiv retning, men også for å nå bedre frem til målgruppa. Future mener at ungdom som selv har kjent rusproblematikken på kroppen har sterkere troverdighet overfor målgruppa. Terskelen for å ta kontakt kan bli mindre og redselen for å bli møtt fordømmende kan kanskje reduseres. På samme tid blir Future sin troverdighet også satt på prøve gjennom at misbrukere selv formidler informasjon. Spesielt aktuell blir denne problemstillingen dersom rus fremdeles spiller en rolle i livet til den som bringer budskapet om skadevirkningene.

“Det har skjedd at folk som rusa seg har vært med i Future for å skjule det. Det er jo smart tenkt. For ingen vil jo tro at en som arbeider mot rus faktisk er misbruker selv.”

frivillig

Future prøver å unngå at uheldige ruseepisoder skal skje ved å ha klare krav til rusfrihet og karantene fra prosjektet om noen allikevel skulle ruse seg. Allikevel kan det virke forvirrende på målgruppa dersom en Future frivillig ber andre ta avstand fra dop en kveld og selv er ruset en annen.

“Vi er så forskjellige, vi som er med.”

frivillig

Å arbeide med en sammensatt gruppe stiller store krav til medlemmene, og er avhengig av at ungdommene har et bevisst forhold til eget bruk/misbruk av rusmidler. Det stilles også krav til de ansatte i forhold til informasjon om hva hensikten med Future prosjektet er. Alle nye frivillige må gjennom et intervju der de blir spurt om deres forhold til rus både i fortid og nåtid. Her blir også gitt informasjon om mål og mening med prosjektet. I denne prosessen er det viktig at forventninger blir tydeliggjort. Dette kan være med på å forebygge konflikter i forhold til sprikende mål og en uheldig sammensetning av frivillige i det videre arbeidet.

Universell forebygging i Trondheims busskuer; til venstre "Depression" 2004, til høyre "Pacman", 2006.

DE FRIVILLIGE

De britiske forskerne, Michael Shiner og Tim Newburn har evaluert flere store ung-til-ung forebyggingsprosjekter i England. De understreker at en ung-til-ung formidler er en ungdom som innehar de nødvendige karaktertrekk for å bli vurdert som likemann, er troverdig og har evne til å øve innflytelse. De må også ha gjennomgått et opplæringsprogram. De legger mindre vekt på at ungdomsformidlerne må ha samme alder som målgruppen det skal formidles til, og viser til at flere prosjekter har gode erfaringer med å bruke formidlere som er noe eldre enn målgruppene (Shiner og Newburn, 1996).

De frivillige er selve grunnstammen i Future sitt arbeid. I perioder er det så stor pågang av ungdommer som ønsker å gjøre en frivillig innsats at prosjektet ikke har hatt kapasitet til å ta i mot all interessen. Andre ganger kan det være vanskelig å rekruttere nye i det hele tatt. Det kan ha sammenheng med forhold både innad i Future og ulike omstendigheter utenfor tiltaket.

Rekruttering foregår i første rekke ved at ungdom tar kontakt når Future jobber ute på stand. Andre ganger er det frivillige selv som kommer med forslag eller tips om ungdommer som kanskje kunne ønske å

bli med. Ansatte ved Ungdomsbasen kan også komme med henvendelser til Future om personer de mener kunne ha interesse av å være med i ungdomsarbeidet.

Alle som ønsker å være frivillig blir, som nevnt, innkalt til intervju, utført av en ansatt og en eller flere frivillige. Spørsmålene som blir stilt i intervjuet dreier seg om personalia, interesser, kjennskap til, erfaring med og forhold til både legale og illegale rusmidler. Future ønsker med dette å kartlegge de frivilliges ressurser og kvaliteter, og hva de kan bidra med i tiltaket (Gårdvik, 2002). De som allerede er frivillige i Future blir tatt med i vurderingen av om de intervjuede skal bli med i gruppa, eller ikke. Terskelen skal ikke være høy, men Future synes det er viktig å beholde et godt miljø, og medbestemmelse holdes høyt på alle områder i arbeidet. Blir de tatt opp som frivillig blir de sluset gjennom et opplæringsprogram, før de er klare til å virke som ung-til-ung formidlere.

MOTIVER FOR DELTAKELSE

Fyrand (2001) definerer en frivillig hjelper som en person som uten betaling gjør en hjelpeinnsats for enkeltpersoner, grupper og/eller organisasjoner. Habermann (1999) påpeker at motivene for å være frivillig hjelper er blandet. For noen kan

det være en måte å få venner og en ny kontaktflate, for andre kan det oppleves som en slags hobby. Noen føler det som en sosial plikt, og andre igjen ser på det som en mulighet for personlig utvikling. En kombinasjon av alle disse motivene er nok det mest vanlige. Men ofte fremhever de frivillige en særskilt grunn som bidro til at de ønsket å være frivillig i Future.

Noen fremhever at på grunn av erfaring fra stoffmisbruk blant familie eller nære venner ønsker man å lære mer om dette for å kunne være en bedre støtte for sine nærmeste. I tillegg er det motiverende å være med og forebygge at andre ungdommer havner på skråplanet. Dette kan kalles en sosial pliktfølelse.

"Det var etter at venninna mi døde av en overdose at jeg ble med i Future. Jeg følte at jeg måtte gjøre noe. Bidra til at andre ikke skulle oppleve det samme."

frivillig

"Broren min har problemer med dop, og jeg ønsker å kunne hjelpe ham og forstå ham bedre. Det er hovedgrunnen til at jeg ble med i Future."

frivillig

For andre er det først og fremst det å få en ny kontaktflate, en ny vennekreis som har vært det mest avgjørende for å være med i Future.

Å VÆRE FRIVILLIG VIL
ALLTID VÆRE EN
BALANSEKUNST...

Futuretur på Oppdal, 2007

“Jeg holdt på med stoff og sånt, og hadde mange gode venner i housemiljøet. Etter hvert ble det litt mye, og jeg var nødt til å komme meg bort litt. Jeg likte jo miljøet og musikken, men ville ikke være en del av dopmiljøet. Så var jo Future der, og da kunne jeg jo være med og samtidig holde avstand fra dop.”

frivillig

Som sitatet illustrerer kan også Future være viktig for frivillige i forhold til å holde avstand til venner som ruser seg. Ved å være en del av en annen gruppe som har et klart standpunkt mot rus kan det føles lettere og markere avstand til den delen av miljøet en selv var en del av tidligere. Det mangfoldige i Future er utfordrende, men gir også en kilde til læring på mange plan. Dette kan også trekke frivillige til Future som ser at her kan en ha mye og lære både som menneske og personlig utvikling.

Flere av de frivillige forteller at de har fått arbeid på grunn av deres engasjement i Future. En frisør forteller at det stod mellom henne og seks andre da arbeidsgiveren skulle velge. Sjefen sa at hun hadde lagt merke til at hun var engasjert på fritiden i frivillig arbeid, og at det var imponerende. Det var folk som var engasjerte og villig til å gjøre en innsats sjefen var på jakt etter – og jobben var hennes. Future har

også fungert som en inspirasjon til yrkesvalg og utdanning for noen av de frivillige.

Jeg lærer utrolig mye av å være med i Future. Erfaringen herfra har hatt stor betydning for at jeg har valgt å studere til sykepleier. (Frivillig)

Den frivillige begynte altså på sykepleien og begrunner valget sitt med den inspirasjon hun har fått gjennom arbeidet i Future. Hun har også drama og teaterformidling som hobby. Kombinasjonen av hennes egen interesse for teater og hennes erfaring fra arbeidet i Future gjorde at hun fikk være med på et omreisende rusforebyggende prosjekt rettet mot skoleungdom.

“Det jeg lærer i Future har jeg fått brukt for i andre sammenhenger også. For eksempel da jeg var med på masketeater prosjektet. Det var på grunn av erfaring fra arbeidet i Future at jeg fikk være med der.”

frivillig

Gjennom det frivillige arbeidet har hun fått selvtillit og kunnskap som har vært nyttig for henne i forhold til andre ting enn selve arbeidet i Future. Dette viser at frivillig innsats lønner seg på mange måter. Man blir drillet i å arbeide mot et mål i samarbeid med andre. For å nå målgruppen best mulig må man stadig utarbeide nye strategier og

man utvikler nye kommunikasjonsferdigheter.

Hva som motiverer for frivillighet kan variere over tid, men i Future er det noen punkt som de frivillige fremhever som spesielt viktige:

- At man kan bidra til at færre ruser seg
- At man er medlem av en gruppe med samme engasjement
- Venner og fellesskap
- Erfaring som er verdifull senere

Det er viktig å avklare motivene for deltakelse for å kunne matche den frivilliges opplevelse av å bli belønnet. Som vi ser henger motivasjon og følelse av å bli belønnet nøye sammen. Arbeidet må by på utfordringer og læring samtidig som det bygges opp selvtillit og mestringfølelse. Sagt på en annen måte er det bra at noen forventer noe av de frivillige, at de må bidra. Da har ungdommen sjansen til å vise at de kan prestere og bevise for seg selv og omverden at de duger. Nivået for disse forventningene må selvsagt tilpasses den enkeltes forutsetninger, men det er like viktig å ansvarliggjøre en med lite erfaring som en med mange kvalifikasjoner. Da blir de frivillige betydningsfulle, og deres innsats utgjør en forskjell. Økt selvtillit og følelse av mestring vil bli tydelig når jobben er gjennomført og resultatet ligger som

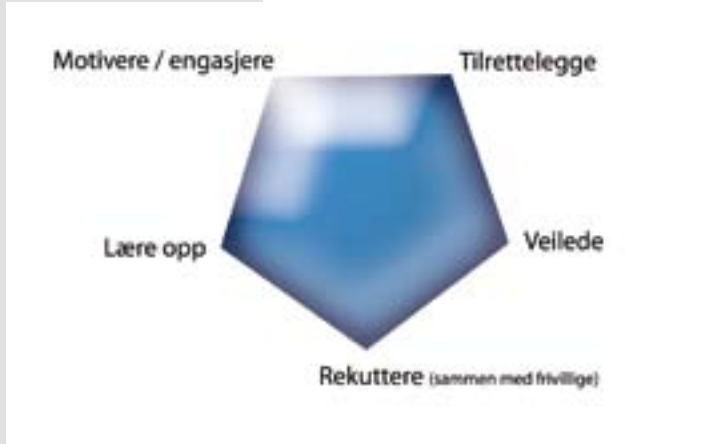
bevis. Det er viktig å ha noe konkret å vise til i forhold til å opprettholde engasjement. Dette vil også fungere som belønning. På samme tid er det avgjørende å pleie det sosiale fellesskapet blant de frivillige slik at gruppetilhørigheten og deres felles engasjement blir samlende og forsterkes. I forhold til å balansere forventning, motivasjon og belønning av de frivillige spiller de ansatte i prosjektet en nøkkelrolle.

DE ANSATTE

Future er tuftet på en kombinasjon av fast ansatte og frivillige medarbeidere. Fagpersoner og ungdom fra det miljøet prosjektet retter seg mot kombineres og står i et gjensidig avhengighetsforhold til hverandre. Forsvinner de frivillige blir agendaen til Future borte. Og uten ansatte fagpersoner vil prosjektet være mer overlatt til tilfeldigheter og ildsjeler som mangler en faglig ballast. En kombinasjon av struktur og tilrettelegging fra de ansattes side, sammen med den unike kunnskapen de unge frivillige besitter, utgjør plattformen i Future sitt arbeid. Derfor er det viktig at begge parter er med på å utvikle prosjektet slik at alle sammen får et eieforhold til arbeidet.

Future er oppsøkende i sin arbeidsform og arbeider på denne måten på to steder på samme tid – både ute

og inne. En jobb handler om å ivareta gruppen av frivillige ungdommer, en annen om å nå ut til ungdomsmiljø for å forebygge mot rus. Det handler altså om to ganske ulike jobber på samme tid. Arbeidet "inne", i forhold til de frivillige, kan sammenfattes i disse punktene:

Ansatte i Future har altså mange roller. De skal tilrettelegge, følge opp og bistå de frivillige i deres utadrettede arbeid. Kontrollere at informasjonen de formidler er korrekt og balansert, og at de frivillige lever etter de normer og rutiner som er satt for å presentere det rusforebyggende prosjektet ute på byen. For å ha troverdighet utad sier det seg selv at visse regler og retningslinjer er nødt å ligge i bunn. Det er de ansattes oppgave å se til at disse følges, og eventuelt irettesette om noen skulle finne på å bryte med reglementet.

På samme tid skal de ansatte motivere og engasjere. De skal dra med seg andre og opprettholde troen på prosjektet. Ansatte skal tilrettelegge slik at planer kan gjennomføres, fordele oppgaver og sørge for at hver enkelt får tilbakemelding og bygges opp i troen på seg selv og sine evner. Videre er det viktig at de ansatte greier å være våkne på hva som rører seg innad i Future, samtidig som de øyner endringer som skjer ute i ungdomskulturen.

Opgaven til de ansatte er å vite når det ene er mer viktig enn det andre. Dette kan være vanskelig til tider, og man kan lett bli både for ivrig eller for usynlig i forhold til det som kreves. I oppsøkende ungdomsarbeid og i samarbeid med frivillige er det mange hensyn som må balanseres. I denne sammenheng er det noen sentrale holdninger og egenskaper hos de ansatte peker seg ut som spesielt viktige (Erdal, 2006):

- Tilstedeværelse over tid og tilgjengelighet
- Være til å stole på
- Ha tro på at endring er mulig,
- Erkjenne at noen ungdommer trenger flere sjanser
- Evne til å takle motgang
- Utholdenhet, pågangsmot og vilje

Dette er egenskaper ansatte kan ha bruk for både innad i forhold til de frivillige og utad i kontakt med ungdommen. Bak alt dette ligger det ofte et sterkt engasjement, og et ønske om å utgjøre en forskjell til det bedre for ungdom som står i fare for å falle utenfor. De som driver med forebygging må ha en tro på at oppsøkende arbeid hjelper. Dette gjelder både for de ansatte og de frivillige i prosjektet.

Det er viktig å anerkjenne at å jobbe så tett med ungdom med målsettinger som er vide, kan til tider være vanskelig. De ansatte skal både være pådrivere, limet i flokken og de som holder tøylene og sikrer kursen fremover. I disse prosessene er det flere farer som kan gjøre seg gjeldene (Erdal, 2006):

- Fare for å bli utbrent og føle seg utilstrekkelig
- Å overidentifisere seg med målgruppen
- oppleve seg krenket eller avvist
- Resignere og tenke at det ikke nytter

Det koster å være så nær – så tett på menneskene. I oppsøkende sosialt arbeid kan det ofte være slik at suksess ikke synes. De som har fått hjelp har beveget seg videre i livet og er utenfor synsvidde, samtidig ser man stadig nye unge med behov for støtte og hjelp.

Men selv om arbeidet til tider kan være vanskelig, kan nettopp nærheten også være givende. I de tette relasjonene synes hele mennesket, og ressurser som ellers ville vært gjemt får mulighet til å komme og få sjansen til å blomstre. Å være vitne til nettopp det er lønn som gir pågangsmot og drivstoff til videre engasjement. Og selv om suksess ikke synes med det samme, viser mange eksempler at medmenneskelighet og engasjement på andres vegne ofte utgjør en forskjell.

“Det er godt når det kommer noen og sier at det hjalp at vi var der. At noen er rusfri i dag takket være at Future var til stede er jo en fantastisk lønn. Det er nok til å motivere til fortsettelse.”

ansatt

En tilbakemelding om at Future har gjort en forskjell i livet til noen er en god tilbakemelding å få. Da er det lett å se verdien i arbeidet og brette opp armene til videre innsats.

DILEMMAER I FORHOLD TIL BRUK AV FRIVILLIGE

Frivillig arbeid har en lang tradisjon i Norge. Gjennom tiden har frivillig arbeid bidratt til å "bygge landet", aksjonere, sette dagsorden og til å beholde korpsånden – bokstavelig talt. På 80-tallet ble det etablert

“Det er nok til å motivere til fortsettelse.”

ansatt

ulike former for selvhjelpsgrupper, basert på brukerfokus og like-mannstenkning (Molden, Berg 2006). Også her sto frivilligheten sentralt. Arbeidet sto i krysningspunktet mellom den hjelpen som tilbys fra det ordinære hjelpeapparat, og hjelp basert på personers eget engasjement. Også Future driver frivillig arbeid som berører denne gråsonen. Å bruke frivillige i arbeidet kan være en ressurs, på samme tid som ulike dilemma kan knytte seg til å gjøre nytte av et personlig og ulønnet engasjement.

KRAV, FORVENTNINGER OG BELØNNING

For at arbeidet i Future skal oppleves som verdifullt for de som er med er det viktig at det bærer preg av å være en hobby, mer enn en jobb. Det er et frivillig arbeid, og skal ikke bære preg av tvang. Allikevel inngår de frivillige en kontrakt, både skriftlig og sosialt idet de melder seg som frivillig. For at hjulene skal gå rundt må gruppen leve opp til en viss forpliktelse, og de ansatte kan stille noen forventninger til hva det å være frivillig skal innebære.

Som vist over kan det frivillige arbeidet i seg selv gi belønningen - både følelsesmessig, sosialt og intellektuelt. De følelsesmessige er ofte de viktigste da en opplever å få ny selvtillit. Muligheten til å oppdage

nye krefter i seg selv som man kanskje ikke kjente til. De sosiale belønningene kan være å få utvidet sitt sosiale nettverk, og får nye opplevelser sammen med andre. Arbeidet sammen med fagpersoner kan også føre til et mer "avslappet" forhold til profesjonelle. De intellektuelle belønningene kan gi seg uttrykk i å lære noe nytt både i forhold til nye ferdigheter, eller ved å få satt sine holdninger på prøve. I tillegg blir den frivillige innsatsen i Future belønnet gjennom gratis aktiviteter som klarring og julebord. Noen ganger reiser de også på tur, noe de frivillige setter stor pris på.

Gjennom å tilby en rolle som frivillig har Future allerede gitt noe til deltakeren. For at arbeidet skal fungere i praksis, kan de ansatte dermed også forvente noe tilbake i form av en viss forpliktelse. Uten en grad av forpliktelse vil arbeidet være vanskelig å gjennomføre. Dette går ikke bare utover de ansatte som naturlig nok vil få en økt arbeidsbyrde, men også de frivillige i form av gjensidigheten etter hvert vil forvitre.

"Det er for dårlig at folk ikke møter opp. Da blir det gjerne slik at andre ikke gidder neste gang. Da blir det ikke noe artig å være med lenger."

frivillig

Om noen ikke engasjerer seg, ikke kommer på møter og lar de andre

Belønning og høy arbeidsinnsats - en frivillig på Futuretur til Røros, 2004.

dra lasset vil dette gå ut over motivasjonen for gruppa som helhet. For å unngå dette og for å beholde iver og glød er det viktig at de som er frivillige følger opp den rollen de har påtatt seg.

Det er en utfordring å finne ut av hvor store krav og forventninger som kan stilles til hver enkelt. På samme tid som det må stilles krav til deltakelse og engasjement, er det viktig å huske på at dette er et arbeid som gjøres på fritida til ungdommene. Frivillig arbeid skal ikke på erstatte lønnsarbeid og må kunne kombineres med et aktivt liv, også på andre arenaer. Om kravene blir for store kan dette ta bort gløden som var utgangspunktet for å melde seg som frivillig. På samme måte kan gløden også forsvinne dersom det ikke stilles forventninger til innsats, og gruppefølelsen blir borte.

MEDBESTEMMELSE OG STYRING

Selv når de frivillige møter opp og engasjementet er der kan det være en utfordring å få til fremdrift. De frivillige deltar både som planleggere, rådgivere og iverksettere i Future sitt arbeid. Ved å være aktive og deltakende i både planlegging og handling vil man få et eieforhold til tiltaket. Tanken bak er at dette igjen skal føre til økt engasjement og involvering fra de frivillige, samtidig som skreddersømmen i forhold til

målgruppa blir mer formsikker. Det er ungdommen selv som til enhver tid kjenner de ulike strømningene i sine miljøer best. Medbestemmelse handler om å skape en felles ramme for dialog og beslutninger. Viktige elementer er aktiv deltagelse, dialog mellom medlemmene, anerkjennelse av eventuelle interessemotsetninger og evne til å kunne håndtere konflikter.

En så sterk grad av medvirkning kan føre til at det brukes mye tid på å komme frem til en beslutning. Når ingen avgjørelser tas før de er diskutert med de frivillige og uenigheten i innad i gruppa er stor, kan veien fra idé til iverksetting føles lang både for frivillig og ansatt.

“Det meste av tida i Future har gått med til å diskutere – og spise pizza...”
frivillig

For langsom fremgang kan tære på engasjementet både for de frivillige og de ansatte. En kan lett komme inn i onde sirkler der det ene forsterker det andre. For mye dveling rundt ulike diskusjoner kan bidra til at “nytten” i møtene blir borte. De frivillige kan komme til å prioritere andre gjøremål fordi de ikke har tid til bare å sitte og prate en hel onsdagskveld. Samtidig virker det demotiverende for gruppa som helhet at noen ikke møter opp, og flere kan tenke at det ikke er så nøye om de

“De frivillige deltar både som planleggere, rådgivere og iverksettere i Future sitt arbeid.”

heller kommer neste gang. Da kan det føles tungt å være tilrettelegger og ansatt som i stor grad må bruke tida si på å motivere til oppmøte, og klekke ut nye ideer som kan vekke interesse.

Når energien ligger nede kan det være tungt å dra lasset. Oppgaver de frivillige har påtatt seg kan være forsinket og man må som ansatt være den som pusher på fremdrift. Når Future samtidig er et frivillig tiltak, kan dette i seg selv bli et dilemma. Hvor mye kan en egentlig kreve av den frivillige innsatsen?

Å finne balansen mellom medvirkning å evne til og skjære gjennom, er altså ikke enkelt. Det er viktig å ikke bli så fokusert på at alle skal være med på alt at energien forsvinner. En viss styring må til for å at planer ikke bare skal renne ut i sanden. Dette er en utfordring som i stor grad hviler på de ansatte.

ØKONOMISK GEVINST

Det er opplagt en økonomisk gevinst med å bruke unge frivillige i det forebyggende arbeidet sammenlignet med hva det koster å få voksne profesjonelle til å ivareta oppgaven. Dermed kan man frykte at innsparing blir den drivende kraften bak igangsetting av ung-til-ung aktiviteter. I Future kan man ikke si at det er noe økonomisk motiv for å

ta i bruk frivillige. Det handlet i første rekke om å nå et miljø man som voksen og offentlig ansatt vanskelig ville ha greid å etablere reell kontakt med. Samtidig kan det jo diskuteres om innsatsen til enkelte av de frivillige har vært så omfattende at noen kan mene at betaling kunne være aktuelt. Det å blande kortene i forhold til belønning av frivillig innsats og lønn til ansatte er imidlertid en svært vanskelig øvelse. For hvor skal grensen da i så fall gå? Hvem har gjort seg fortjent til lønn? Frivillig arbeid kjennetegnes av enkelte ildsjeler og er avhengig av dem. Det er viktig å ta vare på dem og gi dem påfyll. Samtidig er det viktig at det er en forskjell på det å være ansatt i et prosjekt sammenlignet med å være frivillig. Denne grenseoppgangen bør være tydelig både for de ansatte og for gruppa av frivillige som helhet. Vårt inntrykk er at dette har fungert bra i Future Trondheim.

ULIKE ROLLER

Oppsøkende sosialt arbeid har et formelt oppdrag og er en del av det kommunale hjelpeapparatet, men oppdraget blir gjerne satt ut i livet på en uformell måte. Å arbeide med Future uten personlig stil, uttrykk og engasjement er vanskelig å tenke seg. Det er nærheten til ungdommene og kontakten som etableres som er bærebjelken i arbeidet.

Som ansatt skal man både fungere som "kompis", ansvarlig voksen og profesjonell. Det er viktig å skille mellom de ulike rollene, og prøve å være det som situasjonen krever til enhver tid. Det er ikke alltid like enkelt. Dette kan være ekstra vanskelig dersom man er ansatt alene på et prosjekt, slik situasjonen fra starten av. Da mangler det en annen person som deler samme rolle, og som det går an å spille ball med. I dag er det flere ansatte, og det kan lette denne byrden. Men fremdeles er utfordringen i å være nær, men ikke for nær til stedet.

Balansen mellom det private og det profesjonelle stilles på en spesiell prøve i et prosjektarbeid som Future. Kontakten med ungdommene etableres ute i det offentlige, gjerne på kvelds- eller nattestid – altså på arenaer som forsterker det private mer enn det profesjonelle. Slik stilles det store krav til oppsøkende sosialarbeidere om tydelighet i forhold til rolle og med hensyn til å sette grenser.

De ansatte skal også være en naturlig del av den frivillige gruppa og fellesskapet, på samme tid som de skal være utenfor. Også ute i det oppsøkende arbeidet vil denne problemstillingen gjøre seg gjeldende. For det er ikke bare ansatte og frivillige som har ulike roller i forhold til hverandre. Ansatte og frivillige har også ulike roller i forhold til mål-

gruppa som de henvender seg til. Gjennom det oppsøkende arbeidet befinner Future seg ofte på arenaer der rollene i utgangspunktet ikke er klart definerte. Ved også å benytte frivillige medarbeidere kan det til tider være vanskelig for målgruppa å skille rollene til sosialarbeiderne og ung-til-ung formidlerne.

I forlengelsen av dette er det viktig å være tydelig på hva som skiller de ansatte fra de frivillige. Det er avgjørende å se på de frivillige som ressurspersoner og nyttige samarbeidspartnere i arbeidet, men like viktig er det å huske på at de er ikke fagpersoner. En særlig bevissthet om dette kan forhindre at de frivillige blir satt i dilemmaer de ikke har utdanning eller opplæring til å forholde seg til.

For selv om det oppsøkende arbeidet er preget av uformelle fremgangsmåter og arbeidsstil, er det grunnleggende viktig å forstå at sosialarbeideren er offentlig ansatt og at arbeidet er forankret i formelle normer og etiske regler (Erdal, 2006).

Storåsfestivalgjester med Future effekter.

Future – innenfor og utenfor

OFFENTLIG TILTAK, TAUSHETSPLIKT OG MELDEPLIKT

Siden Future i stor grad har rettet seg mot et bestemt miljø, har de også blitt en naturlig del av arrangementene til house- og technomiljøet.

“Jeg tror at folk hadde blitt veldig forundret dersom det ble arrangert et party nå uten at vi var tilstede. Future må være der, de hører liksom med. Det følte jeg alltid før jeg begynte som frivillig også.”

frivillig

Future inngår altså som en naturlig del av miljøet. Nærheten mellom de frivillige og de som deltar på arrangementene er stor. Ungdommene på party er gjerne kompiser av de som er frivillige i Future. Dette er i seg selv et poeng i måten Future jobber på – kjennskap til kulturen og miljøet skaper nærhet og dialog. På samme tid kan det å være så “tett på” være problematisk. Nærheten i seg selv reiser flere dilemmaer. Ved å være oppsøkende og prøve å inngå som en naturlig del på målgruppas arena vil en på samme tid tråkke inn i et landskap med uklare roller. Hvor nær kan man bli før man kommer i konflikt med andre hensyn som også er av stor betydning i arbeidet med ungdommen? Hvordan

skal de profesjonelle ungdomsarbeiderne håndtere situasjoner der de oppdager ulovligheter?

Hovedreglen er at sosialarbeiderne i oppsøkende arbeid ikke har opplysningsplikt overfor politiet. Dette forhindrer ikke at man kan komme opp i situasjoner der flere hensyn spiller inn, og som offentlig ansatt har man alltid en viss kontrollfunksjon. Slike funksjoner kan være meldeplikt til barnevernet eller plikten til å forhindre at mennesker vil bli skadet eller drept. Det å være vitne til at “voksne” selger rusmidler til mindreårige kan være en grunn til å kontakte politiet. Det man velger å gjøre er en utfordring i forhold til tillit i miljøene.

Future er et tiltak i offentlig regi. Dette kan få konsekvenser i forhold til den tillit man har mulighet for å oppnå i miljøet. Når et prosjekt som er offentlig skal inn i en kultur som er kjent for å være opptatt av å verne om seg selv og egen selvstendighet, kan man møte frykt og skepsis. Ungdommene kan bli redde for å ta kontakt fordi de kan føle seg utrygge i forhold til å bli identifisert som hjelpetrengende eller kriminell. Kanskje er det nettopp de som hadde hatt størst gevinst av kontakt med et offentlig hjelpeapparat som kan komme til å kjenne sterkest

“Future må være der, de hører liksom med.”

frivillig

på denne frykten. Samtidig vil tydelighet i forhold til at kontakten med Future er frivillig og deres taushetsplikt bidra til å gjøre frykten mindre. Bruk av frivillig ungdom kan også gjøre terskelen for å ta kontakt lavere og formidle skepsisen til målgruppa. Dette er også hovedbegrunnelsen for å bruke ung-til-ung formidlere for å nå frem til en målgruppe som

Standarbeid i Nordre gate, 2007

ellers gjerne ville ha vært lukket og lite tilgjengelig. Slik blir den formelle rollen til prosjektet tonet ned, og det å etablere kontakt kan synes lettere.

På denne måten har Future sjanse til å vinne innpass i kulturen, men samtidig vil en nedtoning av det formelle også kunne bidra til at prosjektmedarbeiderne vil møte på utfordringer i

forhold til hvor grensen for akseptabel atferd skal gå. Og spørsmål om hva som skal gjøres dersom regler brytes blir aktuelle. Sentralt i dette blir å spørre om redselen for å bli assosiert med et offentlig tiltak og pekefinger-moral kan bidra til at både de frivillige og ansatte vegrer seg for å ta affære i uønskede situasjoner? I så fall kan Future komme i fare for å strekke grensene lengre enn det som er etisk forsvarlig.

Det å representere en offentlig instans innebærer alltid et visst ansvar og plikter. Taushetsplikten går langt, men den er aldri absolutt. Det finnes begrensninger i sosialarbeidernes taushetsplikt som både kan begrunnes juridisk, etisk og faglig. På utelivsnæra kan Future bli satt på prøve i grenseoppgangene mellom taushetsplikt og meldeplikt. Ledelsen og de ansatte i Future er ganske klare på hva de mener er deres agenda og rolle ute i ungdomsmiljøene. De ønsker å være et tilbud nær ungdommen, ikke en kontrollrolle. Det er politiets jobb, mener de. Lederen for Ungdomsbasen sier det slik:

“Dersom vi skulle begynne å kontrollere og melde fra om ungdommer drev med noe ulovlig ville hele grunnlaget for vår eksistens være borte. Politiet har sin rolle, og vi har vår. Det må begge parter akseptere.”

I forhold til å få ungdom i kontakt med barnevernet stiller imidlertid Future seg annerledes. Barnevernet blir sett på som et hjelpetilbud, og flere ungdommer er henvist videre dit. Ofte gjøres dette også i samarbeid med ungdommen selv.

I samtale med de frivillige i Future kunne det virke som om det var en del uklarhet rundt spørsmål om hva en gjør dersom en er vitne til at det for eksempel omsettes stoff. Flere hadde ikke noe svar på dette spørsmålet, andre svarte tvetydig mens de fleste sa at de ville ha gitt beskjed til de ansatte som var med på stand og kanalisert ansvaret videre til dem.

Usikkerheten i svarene på dette spørsmålet i intervjurunden med de frivillige kan illustrere de dilemma de frivillige kan møte ute på stand.

***“Men det er ikke ofte det skjer. Nesten aldri. Tror ikke jeg har sett det noen gang...
Eller, en gang hendte det. Da husker jeg ikke helt hva jeg gjorde. Tror jeg sa ifra til Matz og dem slik at de kunne se hva som skulle gjøres. Av og til sier vi i fra til vaktene også.”***

frivillig

Dersom det handler om nære venner og kompiser av den frivillige, vil ungdommen bli satt på en hard moralsk og etisk prøve. På spørsmål om man ville sagt i fra dersom man kjente de

involverte, viser svarene enda større sprik:

“Hvis det var en kompis eller noen jeg kjente som solgte eller kjøpte, vet jeg ikke... Da tror jeg at jeg ville ha snakka med hu eller han selv. Kan-skje ikke der og da, men etterpå. En annen dag på kafé, eller noe....”

frivillig

Sitatet viser eksempel på et vanskelig dilemma som den frivillige ungdommen kan møte på utelivsarenaen. Særlig er balansen mellom venn og sladrebank vanskelig i et miljø du selv tilhører, der du kjenner ungdommene og de kjenner deg. Samtidig kan det tenkes at det kan være fare forbundet med tysting. I et kriminelt miljø er sanksjoner i forhold til tysting et velkjent virkemiddel.

På grunn av faren for å bli stemplet som tyster og dermed også sikkerheten til de ansatte, har ledelsen ved Ungdomsbasen tatt et klart standpunkt til det å melde fra til politiet.

“Vi melder ikke! Dersom det er episoder som er vanskelige skal det meldes fra til meg og så vil jeg ta det opp med politiet på et overordnet nivå ved en senere anledning. Dette er av hensyn til sikkerheten til de ansatte og tilliten som vi er avhengige av å ha i ungdomsmiljøene.”

leder for Ungdomsbasen

Klima for samarbeid mellom ulike instanser er best om det hviler på gjensidig respekt for hverandre.

Rutiner og faste prosedyrer på situasjoner som kan oppstå kan dempe dilemmaet mellom kompis og tyster. Dette er verktøy som er svært viktige å ha i bunn i oppsøkende arbeid ute i felten. En bevissthet om hva som kan skje, og hva som da skal gjøres, skaper trygghet og forutsigbarhet. De frivillige vil med klare retningslinjer stå bedre rustet til å ha dialog med målgruppa fordi de da vil være sikrere i forhold til hvor grensene går. Balansen mellom rett og galt, plikt og tillit er allerede løftet opp til debatt, og ung-til-ung formidlerne er sammen om en felles strategi. Det vil ikke i samme grad være opp til den enkelte å vurdere etiske grenser og sette standarder. Dermed letter rutiner byrden for den enkelte, og de frivillige vil også være mindre sårbare.

Å melde fra til ledelsen frigjør den enkelte frivillige fra å stå til ansvar for hva som skal gjøres i farlige eller vanskelige situasjoner. For de frivillige er dette en nødvendig trygghet. For de ansatte er det også en trygghet, men trenger ikke alltid være like enkelt. Noen hendelser er mer alvorlige enn andre. Situasjoner der de etiske dilemmaene og juridiske grenseoppgangene gjør seg gjeldende trenger ikke alltid å være forenlig med den generelle rutinen som Future har om ikke å melde fra til politiet. Taushetsplikten må av og til vike for informasjonsplikt. Plikten om taushet er til for å verne og beskytte, og

derfor går taushetsplikt over til informasjonsplikt når det er fare for liv og helse. Der mindreårige er involvert vil informasjonsplikten stå enda sterkere, og grensen for taushetsplikt blir noe annerledes. Aktuelle lover som kan gjøre seg gjeldende da er Barnevernsloven, Sosialtjenesteloven og Lov om psykisk helse. Å involvere politimyndighetene kan også være aktuelt ved alvorlige hendelser.

Gode etiske refleksjoner rundt eget arbeid, utarbeidede rutiner på tenkte situasjoner og et forhold til politiet som hviler på gjensidig forståelse, peker seg ut som sentrale hjelpetaktorer når de vanskelige valgene må tas.

FUTURE, POLITIET OG ANDRE OFFENTLIGE INSTANSER

Klima for samarbeid mellom ulike instanser er best om det hviler på gjensidig respekt for hverandre. Godt sosialt arbeid foregår i nær kontakt med målgruppa, men også i god dialog med øvrige instanser (Erdal, 2006). Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak (SLT) og SALTO – et kriminalitetsforebyggende samarbeid mellom Oslo kommune og Oslo politidistrikt, er eksempler på at det kommunale hjelpeapparatet og politi arbeider sammen for å utarbeide tiltak som kan hjelpe ungdom.

Instansene som har fokus rettet mot ungdom ivaretar ulike funksjoner og har dermed også forskjellig tilnærming i sitt arbeid med de unge. Politiet er eksempel på en instans som skal ivareta en rolle som på mange måter skiller seg fra Futures agenda på ungdomsarenaen. Politiet skal ivareta rollen som lovens vokter og har både som oppgave å avdekke ulovlige forhold og plikt til å slå ned på lovbrudd. Future på sin side driver ikke med etterforskning, men formidler informasjon og eventuelt tilbud om hjelp. De ønsker å oppnå tillit til ungdommen ute i miljøene, på deres egen arena. Slik kan oppgavene til Politi og Future se ganske ulike ut ved første øyekast. Politiet skal slå ned på kriminalitet, mens Futures oppgave er å beskytte ungdommen.

I lys av en slik forståelse av rollene vil en viss avstand mellom de to instansene både være forståelig og naturlig. Dersom de i tillegg har negative erfaringer fra møter med hverandre, vil forestillingen om den andre stå enda sterkere, og terskelen for samarbeid blir høyere.

“Her i byen ser man på politiet som en litt for muskuløs trønder med bart og en illsint schæfer ved sin side. Når folk i tillegg møter en slik en, ja, da blir det vanskelig...”

Lars Holmen,
Uro patruljen i politiet

Hvis man har hatt en slik negativ erfaring, er det lett å komme inn i en negativ spiral der mistilliten til den andre instansen hele tiden forsterkes ved at den ene antar hvordan den andre tenker og vil komme til å handle. Til slutt kan det bli en selvpoppfyllende profeti.

“Det kan være konflikt mellom snuten og Future fordi politiet vet at vi vet, og ønsker at vi skal sladre. Men Future har taushetsplikt, og den må vi holde på, ellers har vi ikke tillit i miljøet.”

frivillig

Dersom Future ikke har tillit i de miljøene prosjektet henvender seg til, er det ikke grunnlag for å opprette samarbeidsrelasjoner for endring. Kontakt uten tillit vil bli preget av usikkerhet, mistenksomhet og til og med fiendtlighet. Innad i ulike subkulturer kan det være strenge regler for hvordan man opptrer og hvem man viser tillit. Relasjonen kan virke kunstig og lite ærlig dersom menneskene i miljøet du oppsøker tror at de blir utsatt for fare, for eksempel at de blir arrestert, dersom de innleder kontakt. Da er blir det ikke noe godt tillitsgrunnlag å bygge videre på.

Samtidig er det viktig å være klar på de kontrollfunksjonene man faktisk har. Future sier klart i fra når de synes noe er galt, men noen ganger vil situasjoner være så alvorlige at også politi

Headphonedude - har blitt til en slags maskott for Future.

“Jeg har et inntrykk av at Future lever i den tro at de beskytter ungdommene best ved å tie.”

Lars Holmen, Uro patruljen

kunne vært viktige å varsle. Ofte kan det være en uttalt forventning i ungdomsmiljø om at de voksne eller sosialarbeideren vil ta affære i vanskelige situasjoner. Politiet ønsker at Future skal bli bedre til å involvere dem, og mener at å tie ikke nødvendigvis er til vern for ungdommen.

“Jeg har et inntrykk av at Future lever i den tro at de beskytter ungdommene best ved å tie. Fordi man skal ha et godt forhold til ungdommen. Da blir det vanskelig for dem å klargjøre grenser, hva er greit og hva er ikke. Å ha grenser skaper trygghet og forutsigbarhet for ungdommene. Samtidig blir det vanskelig for oss å samarbeide om felles mål. De er for dårlige på å involvere andre.”

Lars Holmen,
Uro patruljen, politiet

Som beskrevet tidligere er det en vanskelig balansegang mellom taushetsplikt og informasjonsplikt. Grensegangen kan ofte være flytende, og det er vanskelig å gi noen absolutt oppskrift. Det handler om dilemmaer og til tider vanskelige etiske vurderinger. Dersom det bygges barrierer og offentlige instanser ser på hverandre som en trussel, kan et hensiktsmessig samarbeid gå tapt. For selv om oppsøkende sosialarbeidere bør være tilbakeholdne med å gi politiet opplysninger om enkeltpersoner, er det viktig å ha et godt forhold til politiet lokalt. Det finnes eksempler på at kontakt og samarbeid

har vært en vinn, vinn situasjon både for politiet og utekontaktenes arbeid (Erdal, 2006).

For eksempel da SDID ble satt i gang i Oslo etablerte prosjektet samtidig et samarbeid med narkotikaavsnittet i Oslo politiet. Det var i begge instansers interesse at dealere og andre som utnyttet ungdom i housemiljøene holdt seg borte fra arrangementene. Sammen kunne de utveksle erfaringer og utarbeide strategier på hvordan miljøet kunne bli et godt sted å være for danseglad ungdom.

Også Future Trondheim har et samarbeid med politiet. En gang i måneden møter leder av Ungdomsbasen lederen for Team forebyggende og operativ kontroll ved sentrum politistasjon i Trondheim til samtale om vanskelige episoder som har oppstått, eller generelt om hva som rører seg i ungdomsmiljøene.

“Dette er et samarbeid som jeg ser på som svært nyttig. Da løfter vi ut enkelte episoder, og diskuterer heller på et overordnet nivå. På denne måten blir det mulig å skape forståelse for hverandres roller, og vi kan unngå konflikter ute i felten. “

leder ved Ungdomsbasen
Videre beskriver Future sitt samarbeid med barnevernet som godt. De stiller seg annerledes til å melde fra om sine bekymringer til denne instansen sammenlignet med politiet.

Barnevernet blir sett på som et hjelpetilbud, og flere ungdommer er henvist videre dit. Ofte gjøres dette i samarbeid med ungdommen selv.

Kanskje kunne det være fruktbart for Future å også se på politiet som en hjelpende instans, mer enn kun et kontrollorgan? For å nærme seg hverandre må både Future og politi ha forståelse for hverandres rolle og funksjoner. Lars Holmen i Uro-patroljen innrømmer gjerne at hans egne godt kan være litt rundere i kanten i møtet med både ungdom og samarbeidspartnere.

“Jeg tror vi i politiet kunne hatt godt av å løsne på slipsknuten av og til. Bare være oss selv, og glemme å pusse skoene en gang i blant.”

Samtidig som politiet gjerne kan løsne opp, kan Future bli mer bevisst på hvilken nytte og hjelper politiet faktisk kan være i deres arbeid. Å være på parti med ungdommen har noen ganger betydning det samme som at sosialarbeideren velger side for ungdommen, og dermed mot noe annet. Slik trenger det ikke å være. Møtene Future har med forebyggende gruppa i politiet er et tegn på det motsatte. Dette er et samarbeid som er nyttig for å øke forståelsen for hverandres arbeid, og det er naturlig å tenke at dette også vil komme ungdommen til gode..

Et oppsøkende ungdomsarbeid som Future-prosjektet står på en svært viktig observasjonspost. De har et innsyn i hva som rører seg i ungdomskulturen og kan oppdage nye trender og dreininger raskere enn noen annen offentlig instans. Dette er nyttig kunnskap å videreformidle.

“Vi kjenner mange ungdommer, og vi ser hva som skjer ute på byen. Tankene vi gjør oss omkring det vi opplever bringer vi videre til samarbeidspartnere, ledere i hjelpeapparatet og til byens Ungdomsforum.”

leder ved Ungdomsbasen

Det er viktig at flere står sammen for å nå ut med et godt hjelpetilbud. Da kan resultatet bli bedre kontinuitet, flyt og nytte i den hjelpen det offentlige tjenesteapparatet som helhet tilbyr risikoutsatt ungdom. Offentlige hjelpere arbeider gjerne mot felles mål, men på ulik måte. En bedre samordning og dialog mellom de ulike instansen kan bidra til å tette hull mellom de forskjellige tilbudene, og dermed også tilby en mer helhetlig tiltakskjede.

“Tankene vi gjør oss omkring det vi opplever bringer vi videre til samarbeidspartnere, ledere i hjelpeapparatet og til byens Ungdomsforum.”

leder ved Ungdomsbasen

BUDSKAP OG INFORMASJON

Hvor mye vekt en skal legge på den "rusveiledende" informasjonen har vært gjenstand for en del diskusjoner innad i Future. Flere har ment at dette er på kanten av hva et, tross bruk av frivillige, offentlig tiltak kan tillate seg å informere om. Man har fryktet at budskapet skal misforstås og at informasjonen skal oppfattes som en brukerhåndbok i å ruse seg. Sterke stemmer i gruppa av frivillige har sett saken fra en helt annen side. De mente at nettopp ved å informere så virkelighetsnært, kan Future virke skadereduserende og holdningsendrende. På møter der en har jobbet med å utforme tekst til flyers og annen informasjon, kan temperaturen til tider bli temmelig høy. På tross av ulike meninger har gruppa vært enige om hovedpoenget: Future formidler informasjon – ikke skrekkpropaganda!

Det er viktig at informasjonen er laget på målgruppas premisser. Etter diskusjonene er det de frivillige ungdommene selv som både lager og kommer med ideer om hvordan informasjonen skal utformes. Dette utgjør en basis for å kunne kommunisere med en målgruppe som ellers ønsker å markere en avstand til den mer etablerte del av befolkningen. Future deler ut løpesedler og løpesedler som er inspirert av housekulturens egen stil og uttrykk, som for eksempel:

FEED YOUR MIND
NOT YOUR NOSE.

MUSIKK ER MITT DOP.

TO 'E' OR NOT TO 'E' -
THAT AIN'T NO QUESTION!

Den amerikanske sosiologen Derwin Brenda utviklet "sense-making-teorien". Hun sier at virkeligheten er diskontinuerlig, at den er en samling av situasjoner. Informasjonsbehov oppstår når vi møter et hull (gap) i vårt verdensbilde. Det oppstår da et behov for fornuftsaking – "sense making". Hva som fungerer som informasjon for den enkelte, styres av situasjonen, eksisterende verdensbilde og hvilken strategi som vanligvis velges for å bygge bro over hullet. Det betyr at like spørsmål fra to personer vil kunne kreve helt ulike svar.

Skremselspropaganda og velmenende råd fra voksenpersoner trenger ikke nå frem til en ungdomskultur som ønsker å løsrive seg og markere avstand til den etablerte foreldregenerasjonen. For å nå frem med sitt budskap legger "sense-making-teorien" vekt på å være i samsvar med eksisterende kultur. Tiltaket må ha en relevans, eller skape fornuft, i forhold til målgruppas egen forståelse av virkeligheten. En følge av dette er at avsender, formspråk, formidlingskanaler og informanter skal være basert på målgruppens verdier. På denne måten har man økt sjansene for å nå fram med et budskap

**Skremsels-
propaganda og vel-
menende råd fra
voksenpersoner
trenger ikke nå frem
til en ungdoms-
kultur...**

som kan være avvikende fra subkulturens eget. For å dekke ungdommens informasjonsbehov i forhold til rus kan det derfor argumenteres for at ungdommene selv snakker best med andre ungdommer. Spesielt om disse ungdommene tilhører grupper som ønsker å skille seg ut fra andre. Ved hjelp av ung til ung formidling kan en lykkes bedre i å komme i kontakt med spesielle miljøer (Grimshei, 1996). Et prosjekt som Future kan dermed betraktes som en dialog, mer enn ren informasjonsoverføring.

På tross av bestrebelsler etter å være på samme lag, vil det i et arbeid der målet er å endre holdninger, alltid være visse innebygde ekspertstandpunkt. Fordi man indirekte sier at en atferdsendring hadde vært til det beste for målgruppa. For å gjøre avstanden mellom "hjelper" og "klient" minst mulig har Future fokus på målgruppas ressurser og kunnskap, ikke på alt som er galt. Future har også leger og psykologer som kvalitetssikrer informasjonen de produserer. Informasjonen skal være så objektiv som mulig, og formidlingsstrategien er å ikke presse seg på, men heller være til stede og tilgjengelig om noen skulle ha behov for å snakke. Tanken er at det er ungdommene selv som skal ta kontakt.

"Folk er nysgjerrige, og kommer bort for å spørre. Hva er dette? Hvorfor er dere her? Hva er det dere vil? Da må vi forklare – så er ballen i gang.

Ofte ser vi at ungdommer vil snakke mer, og da går vi til et litt roligere sted. Vi kan også avtale å møtes på kafé og snakke mer der hvis vi føler at det ligger noe mer under. Av og til får vi innblikk i så vanskelige ting at vi sier at de kan snakke med noen på Ungdomsbasen slik at de kanskje kan hjelpe dem videre. Vi er jo bare frivillige, ikke proffe psykologer akkurat."

frivillig

Som i løsningsfokusert terapi formidler Future at "målgruppa vet selv mest om sine problemer og hva som skal til for å løse dem." Dette er av spesielt viktig siden Future ikke er et prosjekt for å forandre hele livsstiler, men for å forandre en liten del av den.

VIRKER DET?

Som i forebyggende arbeid generelt, er det også i forhold til Futures arbeid vanskelig å måle og dokumentere direkte effekt av arbeidet som gjøres. Man kan ikke vise til tall og statistikk som bekrefter om man lykkes eller ikke. For å få en idé om man når frem med sitt arbeid, eller ikke, må man derfor se på hvordan Future blir mottatt på de arenaer der de formidler sitt budskap. De frivillige forteller om nysgjerrige møter der ungdom stiller spørsmål og ønsker å vite mer. Dette er en indikator på at ungdom er interessert i hva Future har å si. De stiller seg ikke likegyldige til dem, men kommer med spørsmål. Slik ser man

Design til markedsføring på utesteder.

at ung-til-ung formidlingen til Future evner å engasjere i ungdomsmiljøet.

En annen måte å se "effekt" på er at mange fester de ulike effektene Future deler ut på kroppen (buttons, pins, merker mv), og identifiserer seg på denne måten med slagordene. Enkelte ringer og spør etter informasjon eller noen å snakke med, mens andre går aktivt med og jobber frivillig i prosjektet. At det stadig rekrutteres nye frivillige sier noe om at arbeidet mot illegale stoffer ikke er gått ut på dato, men ennå er så aktuelt at det motiverer ungdom til å bruke sin fritid i arbeidet mot narkotika.

Future sin informasjonsstrategi hviler på å gi nøktern informasjon til ungdommen – ikke skremmelspropaganda. Jostein Rise, professor i sosialpsykologi og forsker ved SIRUS, mener at også fryktvekkende budskap kan være meningsfull, men han støtter den ikke-skremmende formidlingen når det gjelder å nå frem til ungdom i forhold til nyere narkotiske stoffer som ecstasy og lignende. I sin kronikk "*Kan man skremme folk til vettet?*" i Rus og avhengighet 2/2003, begrunner han dette synet med at ungdommen mangler hensiktsmessige mentale skjema i forhold til disse rusmidlene. Mentale skjema kan forstås som individets organisering av et utsnitt av virkeligheten formet av tidligere erfaringer. Skjemaene setter oss i stand til å forholde oss til en komplisert og

kaotisk omverden og inneholder retningslinjer for innhenting, organisering og sammenstilling av ny informasjon. Rise mener at ungdommens skjema i forhold til disse stoffene er preget av en visshet om at stoffene nok er farlige, men at nysgjerrighet, uavhengighet, mulighet for å utfordre farer er mer dominerende enn risikobetraktningene. Av den grunn ser han det som en fordel å fylle skjemaene med nøktern risikoinformasjon i første omgang.

UTILSIKTEDE OG PARADOKSALE VIRKNINGER

Future, som et forebyggende tiltak mot rus, kan også komme i den paradoksale situasjonen at de faktisk er med på å fremme det motsatte. Denne utilsiktede virkningen kalles gjerne en bumerang effekt - altså det motsatte av hva man ønsket (Haug, 2007). Uavhengig om informasjonen er nøktern vil det at rustemaet er satt på dagsorden i seg selv kunne fremme interesse og nysgjerrighet hos enkelte ungdommer.

FRIVILLIG MED EGEN RUSERFARING

Future ønsker å knytte til seg ungdommer som selv har erfaring fra bruk av narkotika, og ser på deres kunnskap og informasjon som en ressurs i arbeidet. I tillegg kan deltagelsen i seg selv bidra til at ungdom ønsker å holde seg borte fra rus og får et mer bevisst forhold til farer og negative konsekvenser

Motsatt side: En godt utstyrt Future-standgjest.

En sannhet med store modifikasjoner.

av narkotika. På denne måten kan en oppnå en forebyggende effekt utad i forhold til å være tilgjengelig og informere, samtidig som man kan ivareta ungdom som står i fare for å utvikle et rusmisbruk.

Ungdom som selv er med i party-miljøet, og kanskje selv også har erfaring fra å prøve ut rus, advarer andre mot rusens farer. Dette kan i utgangspunktet virke som en god idé, og mange ganger fungerer det forebyggende. De unge kan se på det som trygt at noen innenfor miljøet selv har turt å si nei. De viser at det går an å ta avstand, men fremdeles være en av gjengen. I tillegg får man effekt i form av at det frivillige arbeidet kan være til hjelp for den frivillige selv ved at man får en unik mulighet til å være rusfri og samtidig en del av kulturen.

“Det er mange som sikkert tenker – hva er det for noen nerder. De vet vel ingenting hva de snakker om. Da må du velge om du skal være ærlig å si hva du selv har erfart, eller om du velger en annen måte. Jeg pleier å si det som det er. At jeg har også prøvd noen rusmidler, men at det gidder jeg ikke lenger. Men jeg er like mye med i miljøet allikevel.”

Terskelen for å ta kontakt med en som selv har ruserfaring kan også være lavere fordi den personen virkelig vet av erfaring hva det handler om. Ungdommen kan også

tenke at en som selv har prøvd, ikke vil dømme ham for å ha gjort det samme.

“Jeg tror det er mange som synes det er lettere å snakke med meg. Det er liksom ikke så farlig å ta kontakt med meg. Jeg vet jo hav det faktisk handler om...”

Samtidig kan unge som har status i miljøet og som sier at de har prøvd, men nå har valgt å ta avstand fra dette, ha omvendt effekt. De som mottar budskapet kan få lyst til å prøve ut det som virker så skremmende – og spennende. Formidleren advarer mot å gjøre som ham, men ungdommen kan i stedet tenke: *det gikk jo bra med ham, da kan jeg også* (Haug, 2007).

FLERTALLSMISFORSTÅElsen

Gjennom mediene og i ulike rusforebyggende informasjonsmateriale kan man til tider få inntrykk av at ecstasypillene flyter i ungdomsmiljøene. Dette er imidlertid en sannhet med store modifikasjoner. I de statlige undersøkelsene av norske 15-20 åringer, svarer 2,7 prosent at de har prøvd stoffet i 2002. I tillegg viser undersøkelser gjort av Statens institutt for rusmiddelforskning at flere og flere unge sier nei til narkotika. I 2007 sa hele 93,5 prosent av de unge i Norge nei til narkotika. Man må helt tilbake til 1995 for å

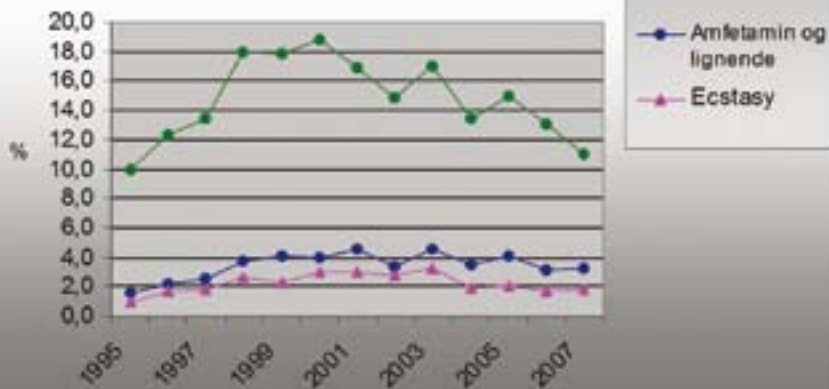
se tilsvarende resultat. Det vil si at holdningen blant ungdom i økende grad tar avstand fra narkotika, ikke omvendt som media ofte indikerer.

På tross av tallenes tale er det mange ungdommer som overvurderer forekomsten av rusmiddelbruk i sin egen aldersgruppe. Dette fenomenet er godt dokumentert (Fekjær og Pape 2004, Aas og Klepp 1992, Skutle mfl. 2002). Overdrevne forestillinger om populariteten til de illegale rusmidlene kan trolig bidra til å senke terskelen for selv å prøve. Dette fenomenet blir gjerne omtalt som *"den store flertallsmisforståelsen"*, og ble første gang beskrevet av Christie og Hauge i 1962. Christie og Hauge argumenterer for at slike misforståelser kan skape et fiktivt sosialt press: *"Alle tror at de andre gjør det som nesten ingen gjør – og så strever mange for å leve opp til myten"* (Christie og Hauge 1962:64) Bli det skapt et fiktivt normpress som fører til økt konsum?

Enkelte ungdommer er mer sårbare for denne type påvirkning enn andre. Det er antakelig betydelig individuell variasjon med hensyn til hvor sterkt man ønsker "å følge flokken". Allikevel er dette et viktig aspekt å ha fokus på når en driver med ung-til-ung formidling om narkotika som det er knyttet så mange forestillinger til. For bare det å ha fokus på og informere om dop kan bidra til at bruk av dop blir "normalisert". Ungdommen som

Bruk av rusmidler blant ungdom (15-20 år)

(Sirus, 2007)

mottar informasjonen sitter igjen med et inntrykk av at dop er mer utbredt enn det i virkeligheten er. På denne måten kan man få en ikke ønsket effekt ved at ungdommen kan tenke dersom så mange andre prøver, da kan vel jeg også. Slik kan ung-til-ung formidlerne selv være med på å skape og opprettholde *flertallsmisforståelsen*, uten at det selvsagt i utgangspunktet var hensikten.

Mer enn party og ecstasy

“Spesielt nysgjerrige blir de nok når det er ungdom selv som snakker om rus.”

lærer

SKOLEN SOM FORMIDLINGSARENA

Dilemma i forhold til "normalisering" og det å sette tema på dagsorden som turrer nysgjerrigheten mer enn frykten for narkotika blir spesielt aktuelt i forhold til å informere i ordinære skoleklasser. Future Trondheim har hatt skolen som formidlingsarena, på tross av flere diskusjoner innad.

Future Bergen og Oslo prøvde også ut informasjonsprosjekter i skolen. Disse prosjektene ble raskt avvirket da de fant ut at formidlingen kunne virke mot sin hensikt. Future Trondheim avsluttet også sine skoleprosjekt mot generelle skoleklasser i 2002 ut fra samme begrunnelse som Bergen og Oslo: at slik formidling fra ungdomsformidlere med erfaring fra rusbelastede miljøer til allmenne ungdomsgrupper kan sette nye temaer på dagsorden og dermed skape økt nysgjerrighet rundt bruk av rusmidler (Erdal, 2006). Også lærere som har samarbeidet med Future om informasjon til deres elever fremhever slike problemstillinger som relevante.

“Dette er jo en problemstilling som man ikke kan komme unna i forhold til informasjon om narkotika. Elevene er jo alltid veldig nysgjerrige;

hvorfor er dere så opptatt av dette temaet? Har dere prøvd rus selv? Hva er deres mening om dette? Spesielt nysgjerrige blir de nok når det er ungdom selv som snakker om rus. Det blir nærere på en måte.”

lærer

En forskergruppe oppnevnt av Sosial- og helsedepartementet la i 2003 frem en rapport om effektene av tiltakene på rusmiddelfeltet (NOU: 2003:4). Når det gjaldt ulike former for rusforebygging i skolen, var konklusjonene entydige: Skolebaserte tiltak påvirker i liten grad de unges rusmiddelbruk. Dette er også i samsvar med tidligere oppsummeringer av forskningslitteraturen. Rusmiddelforsker Robin Room mener imidlertid at skoleprosjekt må gå bort fra den ambisiøse målsetningen om å for eksempel påvirke elevenes drikkevaner, men heller rendyrke den faktaorienterte kunnskapsformidlingen. Han mener at de unge må få forbrukerveiledning:

“There are things future (or present) consumers should know about drinking and intoxication, and they should be taught with the goal of improving what students know, regardless of whether their behaviour changes” (s.173).

Dette er i tråd med den tanken Future har i å informere. Det skal være fakta-basert informasjon som skal opplyse, ikke skremme. Og da mener Room at informasjon i skolen kan ha noe for

seg, selv om rusmiddelbruken ikke nødvendigvis går ned blant ungdommen. Flere av de frivillige nevner også skolen som en aktuell arena for Future å drive informasjonsformidling på. Spesielt ungdomsskoletrinn blir fremhevet som et viktig sted å informere, spesielt i forhold til alkohol:

"Det hadde vært bra å nå elever på ungdomsskolen, i alle fall i forhold til å informere om alkohol. Driking blir jo et veldig aktuelt tema for ungdommene der!"

Dersom Future ønsker å gjenoppta informasjonsformidling i skolen, er det viktig å være bevisst på hvilke tema som blir satt på dagsorden. Normalisering kan være en effekt av det og faren for å forsterke flertallsmisforståelsen er hele tiden tilstedet.

I skolen kan informasjonen virke annerledes enn når den blir formidlet inn mot ungdom som er en del av et miljø der rus inngår som en del av "stilen". Da kan informasjonen vise seg både nyttig og forebyggende. Kanskje vil ungdommen prøve ut illegale stoffer allikevel, men ung-til-ung formidlingen kan likevel ha vært hensiktsmessig i form av at ungdommen er mer opplyst og vet hva de må passe på.

Det er viktig for Future å få klart frem, uansett hvilken arena de er på,

at flertallet av norske ungdommer ikke bruker noen form for narkotika. Hvordan budskapet mottas og hvilken arena som fungerer best i forhold til formidling, er også aspekt som Future må tenke nøye gjennom. Alle ung-til-ung prosjektene er preget av lokale forhold og de ressursene de frivillige og ansatte innehar. Samtidig finnes det mange likhetstrekk, og det er viktig å høste av andres erfaringer, i tillegg til å vurdere hva ulik forskning peker på i forhold til den strategien man velger på veien videre.

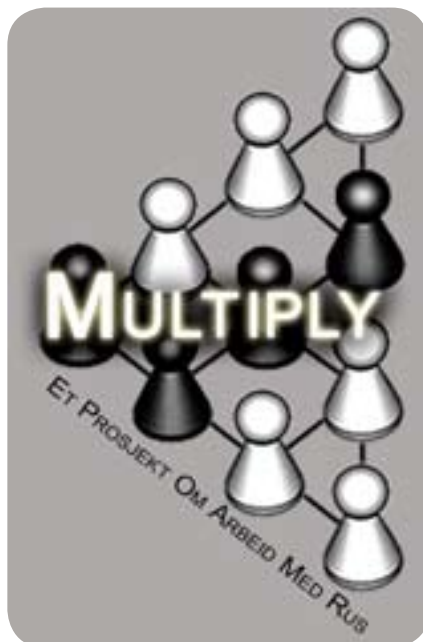
MULTIPLY

Multiply – et prosjekt "Om Arbeid Med Rus" – er også et opplegg som er tuftet på å bruke skole som arena for å få ut informasjon om rus. Men dette informasjonsprosjektet skiller seg fra ordinær formidling ved at man henvender seg til elever som rusinformasjonen er særlig relevant for. Dette er en ny arena for Future og jobbe på, og på mange måter skiller det seg fra agendaen som prosjektet startet med. Gjennom Multiply har Future utvidet sin virksomhet til også å gi opplæring til andre som vil komme til å arbeide med ungdom og rus. Til nå har Helse- og sosiallinjen ved Brundalen videregående skole vært de som har fått teste ut dette opplegget i praksis.

Multiply ***- et prosjekt om*** ***arbeid med rus***

“For oss gikk det rett inn i læreplanen – der vi skal ta for oss ungdomskultur, forebyggende tiltak og arbeid i ungdomsklubber. Multiplay fungerte som et opplæringsopplegg som elevene kan ta med videre og benytte til selv å gi opplæring til ungdom de møter i sine fremtidige jobber. “

Lærer, Brundalen vdg. Skole

Målet med Multiplay-prosjektet er å spre kunnskap om rusfeltet, bevisstgjøre elevene i forhold til fremtidig yrkesrolle og skape modne og profesjonelle holdninger til rustemaet. Forarbeidene begynte i juni 2005, og sammen skapte frivillige og ansatte

tre moduler for tre timer med et innholdsrikt og mangfoldig program. Resultatet ble blant annet et spill om alkohol, tobakk og narkotika, to dilemmahistorier og to manus til bruk i forumteater. Pilotprosjektet ble gjennomført i mars 2006 i samarbeid med lærere på Helse- og sosiallinjen ved Brundalen videregående skole. Målgruppa besto av 20 elever fra omsorgsarbeider og barne- og ungdomsarbeider klassen. Respon- sen fra Multiplay deltakerne var svært positiv.

“Dette var et veldig bra opplegg. Alltid forfriskende når det kommer folk utenfra, og kanskje spesielt på et slikt tema som rus. Da kan det være bra at det er eksperter på området som snakker, ikke læreren de alltid har ellers.”

lærer

Opplegget var frivillig fordi dette er et tema som kunne være vanskelig for elevene. Det kan tenkes at flere har erfaringer på området fra egen familie, seg selv eller venner. Det ble derfor tilbudt et alternativt undervisningsopplegg, og rundt 1/3 valgte det alternative opplegget det første året. Men allerede andre gang Multiplay skulle gjennomføres var det alternative undervisningsopplegget overflødig. Alle elevene ønsket å følge det opplegget Future hadde utarbeidet. Dette må være en god indikasjon på at Future har truffet et

engasjement i elevgruppa. Samtidig viser det at opplegget var gjennomført på en proff måte. Dette blir også fremhevet av en av lærerne som Future samarbeidet med.

“Opplegget var godt organisert. Vi fikk god informasjon i forkant, underveis og har hatt fin dialog også i etterkant. Etter hvert har vi jo blitt kjent med dem også så da er det jo enda lettere og samarbeide. De har vært åpne og inkluderende i arbeidet med skolen.”

lærer

Men også her melder dilemmaene rundt om normalisering og nysgjerrighet rundt narkotika seg.

“Elevene fikk evalueringsskjema etter endt opplegg, og tilbakemeldingene var svært positive. Samtidig var det en del tilbakemelding på at opplegget kunne virke som reklame for dop. At man ble mer nysgjerrig på stoff etter å ha hørt så mye om det.”

Det er altså elevene selv som kommer med tilbakemelding om dette. Dette viser at også i et skreddersydd og faglig opplegg er det viktig å være oppmerksom på mulige misforståelser høyt. Multiply-prosjektet går over tid, og det gis anledning til diskusjoner underveis. Dette kan bidra til at misforståelser som opp-

står kan bli forklart og oppklart. Det er også mulighet for elevene å ta kontakt med Future i etterkant av prosjektet dersom de skulle komme til å lure på noe. Allikevel sier slike tilbakemeldinger fra elevene noe om at all informasjon om rus må formidles med varsomhet, og hvilket budskap som blir formidlet må være nøye gjennomtenkt.

FRA HOUSE OG TECHNO TIL STORÅS

I vinterferien i år, 2007, ble det arrangert "Flashback" på Kulturhuset Isak som var en helaften med transe, techno og hiphop. Dette var en vellykket tilstelning hvor ungdom fra ganske ulike miljøer kom sammen. Selv om man i utgangspunktet skulle tro at techno og hiphop var såpass forskjellig at det ikke kunne forenes verken i forhold til sjanger eller ungdomskultur, motbeviste dette arrangementet nettopp det. Kanskje kan det forklares med at det arrangeres såpass få fester for ungdom under 18 i Trondheim at når det først er et party, så samles ungdom fra alle kretser. Uansett viser dette at Future ikke nødvendigvis kun trenger å ha housemiljøet i fokus, men kan utvide målgruppa til å favne om flere. Og det er nettopp hva Future har gjort.

Første skritt i en ny retning var altså å ta inn hiphop ungdommen som en ny målgruppe for arbeidet. Også i dette miljøet er det en mer utbredt rusbruk enn i samfunnet for øvrig. Hiphop kulturen bærer også med seg en subkulturs kjennetegn, og har på denne måten mange fellestrekk med Futures begrunnelse for å rette seg mot housemiljøet. Ulikhetene viser seg i forhold til hvilke rusmidler som gjør seg mest gjeldende i de to miljøene. Mens det i technomiljøene er fokus på kjemiske stoffer, er det hasj som er det mest utbredte rusmidlet i hiphop-miljøet. Samtidig er alkohol kanskje enda mer sentralt i dette miljøet hvis man sammenligner med danseungdommens rusfokus. Det samme gjelder rusbruken i rockemiljøet, og på Storåsfestivalen. Her er også alkohol og hasj mer utbredt enn "partydopet", selv om disse kjemiske stoffene kan forekomme i dette miljøet også. Sommeren 2007 hadde Future en stand på denne festivalen. Dette var også noe nytt, en ny arena, en ny målgruppe og nye omgivelser. I stedet for å stå inne på party med dundrende musikk, lys og tørris var standen nå plassert ute på ferdsel-såren mellom telt- og festivalområdet. Her var det lite av lysende lightsticks, men mer hullete jeans og naglebelter. Futuristene syntes de var kommet til et rart sted.

"Å være på Storås var morsomt. Det var akkurat som å lande på en ny planet. Folk var så rare."

frivillig

For mange i Future ble dette en annerledes opplevelse. De sto ute og snakket med folk, over flere dager og også på dagtid. Mange syntes akkurat det var svært nyttig. Da fikk de andre samtaler og en tettere dialog med de som var interessert enn det som lar seg gjøre på for eksempel partyarenaen. Også her brukte futuristene filosofien om at de som ønsket å snakke med dem selv skulle ta kontakt. Future skulle være synlige, men ikke pågående. Dette får de skryt for hos festivalarrangør, Sveinung Sundli:

"Det var fint å ha Future der for de har et "mildere" uttrykk enn de andre organisasjonene som driver med rusforebygging. Det er ikke så mye pekefiner og skremmelspropaganda."

Han har erfaring fra andre rusforebyggende tiltak som han mener kan virke mer skremmende enn tillitsvekkende satt inn i et festivalmiljø.

"Andre rusforebyggende tiltak kan jo virke like skremmende som søndagsskolen er for en fjortenåring. De tar avstand fra absolutt alt, og fremstår så friske og kjernesunne at man kan bli mørkredd. Det er friskuser på Storås festivalen"

Festivalbanneren

også, men ikke på den måten. Det handler litt om identitet. Jeg liker at de ikke er ute etter å ta folk. Ikke stresser sånn, men er litt mer laidback i stilen.”

Storåsfestivalen stiller seg positive til å samarbeide med Future igjen. Det blir fremhevet som spesielt positivt at Future legger vekt på å være til stede, men ikke påtrengende – informere, men ikke skremme. Å arrangere en festival som rommer 11.000 deltakere innebærer mye ansvar. Som arrangør vil Sundli legge til rette for tryggest mulige rammer for deltakerne, også i forhold til rus.

“På festival er det drittkult at ungdommen hopper i badestampen klokka ett i småfylla, men det er ikke greit at ei 15 år gammel jente tuller i seg ecstasy hun blir tilbudt på et nachspiel. Vi har ikke hatt problemer med det, men det kan skje. Og da er det bra å ha noen på festivalen som kan informerer om hva dette kan innebære.”

Samtidig er det en fordel for et slikt stort arrangement at det ikke skjer noe som kan sverte deres rykte og gjøre arrangementet til en yngleplass for dopselgere og andre som gjør profitt ut av ungdommers uskyld. Slik blir dette en vinn, vinn situasjon for både festival, deltakere og Future. Og de frivillige vil gjerne gjenta suksessen fra sommeren 2007.

ALKOHOL – OGSÅ ET SKADELIG RUSMIDDEL

Fra starten var det illegale stoffer som var i fokus for Future sin forebyggende virksomhet. Selv om de også informerte om hasj allerede fra 1999, var det de kjemiske stoffene som stod i fokus. Og det var jo også de kjemiske stoffene som var mest utbredte i house- og techno miljøet, som Future rettet sin innsats mot fra begynnelsen av. Etter hvert som Future har favnet om flere miljø og en videre målgruppe, har diskusjonene om også å opplyse og lage informasjon om andre rusmidler vært på agendaen. Å utvide repertoaret over rusmidler har ikke bare vært enkelt. Uenighet i forhold til om alkohol skal være tema for forebygging har vært stor innad i Future. Alkohol skiller seg fra de andre rusformene ved at det er et lovlig rusmiddel. Problemstillingene rundt alkohol har altså vært vanskelige å svare på for de frivillige og ansatte i Future. Enda vanskeligere har det vært å komme til enighet om en felles strategi.

Det er lov å drikke alkohol for alle over 18 år, og de fleste ungdommer i Norge gjør nettopp det når man samles for å ha det artig. Også *Futuristene* kan komme til å drikke alkohol i gode venners lag. Kan man stå og advare mot alkoholens skadevirkninger ved en annen anledning? Må futuristene selv ta avstand fra

“Jeg liker at de ikke er ute etter å ta folk. Ikke stresser sånn, men er litt mer laidback i stilen.”

Sveinung Sundli

bruk av alkohol? Blir Future troverdig om man ikke gjør det?

“Det med alkohol har vært komplisert. Vi drikker jo vi også når vi har det artig med venner ute på byen. Da ser det kanskje ikke så bra ut at vi står og advarer andre neste helg på party, liksom.”

frivillig

Andre frivillige ser ikke på dette som noe spesielt problematisk og fremhever i stedet at det finnes ulike måter å drikke på, og at det er gjerne uvitenhet blant de unge om hva som kan skje når man inntar alkohol.

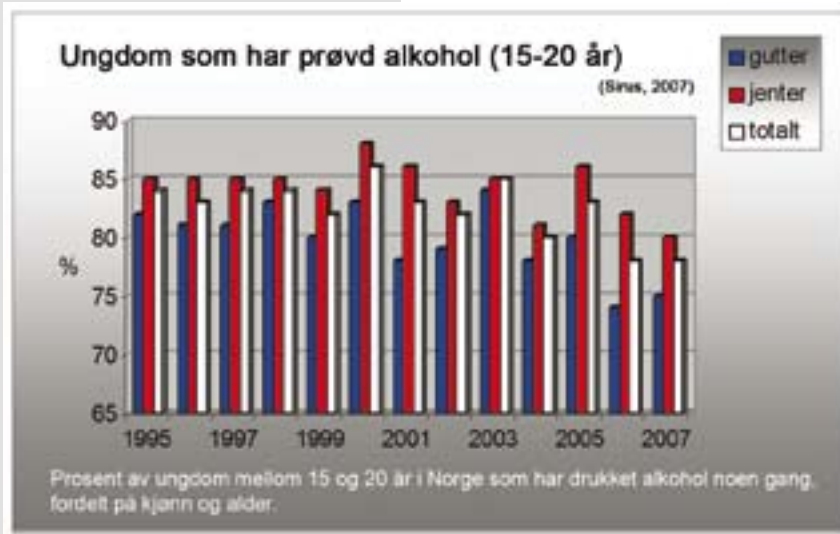
Andre frivillige ser ikke på dette som noe spesielt problematisk og fremhever i stedet at det finnes ulike

måter å drikke på, og at det er gjerne uvitenhet blant de unge om hva som kan skje når man inntar alkohol.

Spesielt i forbindelse med å informere på skoler aktualiserte spørsmål om at alkohol også er en del av Futures forebyggingsoppgave. Mens undersøkelser viser at bruk av narkotiske stoffer går ned, øker bruken av alkohol blant unge. Alkoholvanene til den oppvoksende generasjon ser ut til å være i endring, og konsumet øker både blant gutter og jenter. Slik sett er et fokus på hvilken drikkekultur som befester seg i befolkningen mer aktuelt enn noen gang. Tallenes tale er klare, og frivillige i Future er enige om at dette er bekymringsfullt. Diskusjoner har i stedet berørt spørsmålet om dette er en kamp som Future skal kjemp. Er det Future sin oppgave å advare mot et rusmiddel som de aller fleste kommer i kontakt med, eller skal Future konsentrere seg mer om de illegale og spesielle, og stoffer som det er forbundet ekstra farer ved?

“Future må velge sine kamper. Vi kan ikke kjempe mot all rus, det er helt meningsløst. Hasj og alkohol er så vanlig at folk flest har dannet sin egen oppfatning av hvordan de forholder seg til det. Hvordan skal en futurist kunne gjøre noen forskjell der? Vi har ikke sjanse til å nå gjennom.”

frivillig

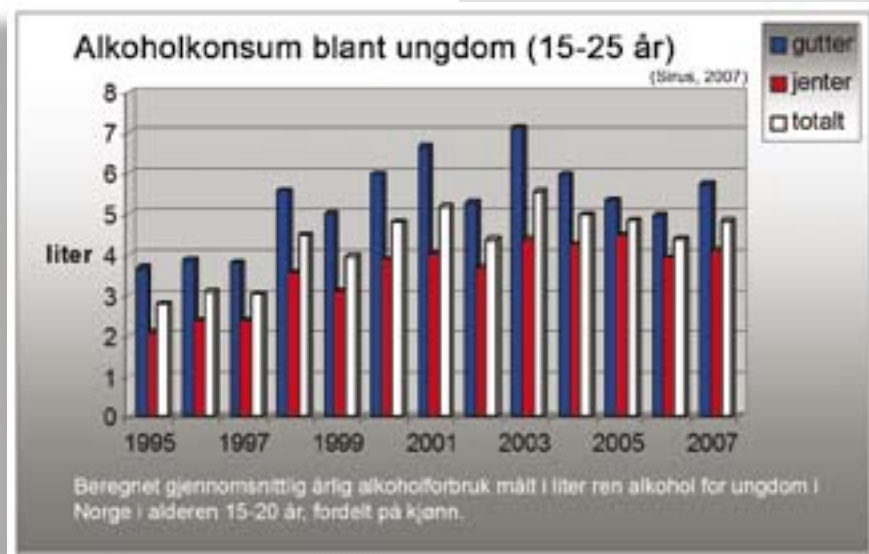

Andre igjen mener at nettopp for at det er alkohol de fleste kommer i kontakt med, gjør det viktig å sette fokus på dens skadevirkninger og uheldige konsekvenser ved overdrevet bruk.

“ De fleste småttisene vet jo ikke hva de driver med når de skal prøve å drikke for første gang. Da hadde det nok vært bra for dem å være litt informert på forhånd. Sånn at de vet at det ikke er så lurt å drikke sprit og at man bør drikke en del vann for å ikke gå på trynet.”

frivillig

Dette er noen av temaene som har vært gjenstand for diskusjon innad i frivillig gruppa i forhold til hasj og alkohol. Men diskusjonen handler på mange måter ikke kun om rusmidlene, men også hva som skal være Futures arena, hvem skal man henvende seg til? Og hvor kan Futures arbeid gjøre en forskjell?

Fra ekstase til fremtid

VEIEN VIDERE

Arbeidet med å lage en evalueringsrapport om Future har vært utfordrende i den forstand at tiltaket har sitt virke i et område som i dag er vidt og sammensatt. Utydelige grenseganger mellom forebygging på den ene siden og sosialt tiltak for utsatt ungdom på den andre, forsterker kompleksiteten i deres virkeområde. Samtidig er mange av ung-til-ung undersøkelsene preget av uklare suksesskriterier (Erdal, 2006). Hva ønsker man å oppnå? Ønsker man å øke mottakernes viten, endre deres holdninger eller deres atferd? Når målsetningene er diffuse, blir det vanskelig å måle resultater av interveneringen. I ungdomskulturer som er omskiftlige og i arbeid med unge som er svært forskjellige, kan effekten av arbeidet bli vanskelig å konkretisere.

Future sitt arbeid er også rettet mot et felt som er preget av ulike syn på hva som er, og hva som skal være gyldig kunnskap. Grunntanken om forebygging er en selvsagt og allment lett akseptert tanke som de fleste vil gi sin tilslutning til. Forebygging handler om vilje og mot til å se og bry seg om våre medmennesker. Det handler om ansvar og omsorg

for ungdom, og det handler om å skape et varmt og trygt samfunn. I praksis synes det derimot vanskelig å utarbeide "en kur for alt".

I det videre arbeidet blir det viktig å tenke gjennom hva Future gjør – og hvorfor. Hva er målet? Og hvem er målgruppa? Hvilke metoder kan være nyttige i arbeidet? Og på hvilken arena er gjennomslagskraften størst? Dette er spørsmål som det finnes ulike svar på, og som kan løses på forskjellige måter. Vi har ikke svarene, men vi vil stille spørsmål som Future selv må ta stilling til. I det følgende vil vi derfor løfte opp en del problemstillinger som har kommet frem i evalueringssarbeidet. Uansett hvordan veien videre blir staket ut kommer det til å knytte seg fordeler og ulemper til valgene. Vi vil peke på noen av de styrker og svakheter som kan gjøre seg gjeldende ved ulike alternativer. Slik kan rapporten tjene til at sentrale momenter kommer frem i lyset, og dermed bidra som et refleksjonsgrunnlag til hva Future selv ønsker å være fremover.

MÅL OG MÅLGRUPPE

Da SDID startet var mål og målgruppe tydelig for både ansatte og frivillige. Prosjektet skulle redusere bruk (og skadevirkninger ved bruk) av illegale stoffer i house- og

technomiljøet. Dette miljøet var avgrenset og definert, og de frivillige ble også rekruttert fra samme sted. I dag er situasjonen annerledes. Selv om ordlyden i målsetningen ikke er så forskjellig fra den prosjektet hadde fra starten, har det skjedd store forandringer både innad og utad i Future. Målgruppen er mer sammensatt og målsetningene blir derfor også mer diffus. Det er naturlig i forhold til at målet må justeres etter hvem tiltaket forholder seg til. De samme problemstillingene er ikke like aktuelle for alle.

Future sin uttalte målsetning er å *forebygge bruk av illegale rusmidler, og redusere skadevirkningene ved bruk av disse. Fokuset er også rettet mot bevisstgjøring av alkohol blant ungdom.* Dette er en målsetning som kan nås på flere forskjellige måter. Oslo valgte for sin del etter hvert å arbeide for dette ved å rette blikket innover i egne rekker. De ønsket å være et tilbud til unge med rusproblemer der det å tilby rusfrie aktiviteter var sentralt. Etter hvert begynte tiltaket å ligne så mye på andre eksisterende aktivitetstilbud for unge rusmisbruker at Uteseksjonen så det like formålstjenelig å knytte Future-ungdommen til et av disse. Slik ble det som tidligere var Future Oslo en del av RIO-ung som er et etablert tiltak for ungdom med rusproblematikk.

Future Bergen har på sin side spisset sin formidling inn mot hip hop miljøet i byen. På denne måten fører de videre ideen som kjennetegnet Future fra starten ved å henvende seg til et avgrenset miljø. Også de frivillige hentes fra skate og hiphop kulturen, og de er dermed mer rendyrket i formelen som ble lagt til grunn for SDID.

Future Trondheim er mer sammensatt i sin form, og har ikke tatt så klare standpunkt for videre arbeid som søsterprosjektene ser ut til å ha gjort. Grunnleggende spørsmål som Future derfor må søke svar på blir; hva skal Future være – og for hvem? Mer konkret blir det å spørre seg hva skal være Future sine oppgaver? Skal det være en formidlende instans? Hva innebærer kvalitativ god formidling? Og hvem og hvor er det hensiktsmessig og formidle til? Kan Future favne alle, eller må de velge? Future har gjennom tiårsperioden vært et tiltak med flere ansikt, og det er ikke noe i veien for at Future også fremover skal være flere ting på en gang. Allikevel er det viktig å ta stilling til de spørsmålene som reises for å unngå at mål og mening med prosjektet blir vanskelig å øyne. Uten å ha en retning i arbeidet kan engasjementet både til ansatte og frivillige bli satt på prøve.

Og hvem og hvor er det hensiktsmessig og formidle til?

Mange av metodene "glir" over i hverandre.

METODE

Future er et prosjekt og tiltak som setter ungdom i sentrum hele veien. Gjennom at det er ungdom som kommer med ideene, diskuterer seg frem til mulige strategier og gjennomfører det de har blitt enige om. Målet er at ungdommene skal eie prosjektet både innenfra og utenfra. Det vil si at de frivillige skal ha medbestemmelse og forme prosjektet i den retning de ønsker, og ved at ungdom møter ungdom når de snakker med Future.

Tanken bak prosjektet og de metodene Future benytter i sitt arbeid, er kjente og virksomme i utøvelse av sosialt arbeid også i andre sammenhenger. Suksesskriterier man gjerne fremhever i forhold til å lykkes i dette arbeidet er:

- Å jobbe "tett på"
- Relasjonsarbeid
- Brobygging
- Skreddersøm
- Tverrfaglighet
- Utvikling av rollemodeller

Future har vært gode på å både være nær ungdommen, skreddersy tiltaket til ungdommens partyarena og utvikle rollemodeller ved å bruke ungdom fra det miljøet man prøver å endre holdningene i. Å knytte relasjoner og bygge broer tar tid. Ved å ha et avgrenset miljø å henvende seg

til oppnår prosjektet gevinst i form av at Future møter de samme ungdommene flere ganger og kan bygge opp tillit over tid.

Ung-til-ung formidling er bærebjelken i Future sitt arbeid og har vært den samme siden prosjektet startet. På tross av endringer, har det at ungdom selv snakker med andre ungdommer stått fast og vist seg nyttig.

Future benytter flere metoder i sitt arbeid, og mange av metodene "glir" over i hverandre. Det er viktig å ha et bevisst forhold til hva en gjør – og hvorfor. En annen utfordring er de hurtige endringene i ungdomskulturene. Den tilnærmingen som var hensiktsmessig da prosjektet ble startet trenger ikke treffe like godt i dag.

ARENAER

Future henvender seg til ungdom ute på store arrangementer. Tidligere var det først og fremst der danse-ungdom var samlet til raveparty, nå spenner genre og treffsted for ungdom videre. Future har fulgt med på denne utviklingen og er til stedet både på hiphop arrangement og rockefestival. Men det finnes også flere nye og til dels ubrukte arenaer der Future kunne ha bidratt med sine virkemidler og opparbeidede kunnskaper

NÆRERE UNGDOMSBASEN?

Oversikten over frivillige og hvilke ressurser de har kunne tenkes og også være tilgjengelige for Ungdomsbasen. Da hadde de i større grad fungert som hele Ungdomsbasens frivillige, og gjennom dette kunne det skapt nye oppgaver til de frivillige. Det å jobbe sammen med ungdom kan gi nye vinklinger på faglige spørsmål som også kan være nyttig i det øvrige arbeidet ved Ungdomsbasen. Å bruke ungdommene aktivt i forhold til kontakt med politikere, media, politi og hjelpeapparatet for øvrig som også jobber med ungdom kunne også være en idé som kunne bidra både til å øke forståelse for ungdomsbasens arbeid og gi verdifull kunnskap om "hvordan ungdom ser det". Slik vil man gå bort fra en rendyrket ung-til-ung formidling, men det kan etter forskning å dømme være vel så effektivt både for formidler og mottakere. Ikke minst kan ungdommene høste goder av dette i form av økt forståelse både fra det offentlige og hos nære voksne som er en del av hverdagen deres. De frivilliges kompetanse, i kraft av selv å være ungdom, kan dermed brukes videre enn kun i forhold til å nå andre unge.

SKOLE

Å snakke til den generelle skoleklasse kan ha liten forebyggende effekt. Studier viser at man tidvis

heller kan snakke om motsatt effekt i forhold til at det kan tirre ungdoms nysgjerrighet og lyst til å prøve. Det å henvende seg til de som står nære ungdommen se ut til å være mer virkningsfullt i forhold til å forebygge enn det å formidle til store ungdomsgrupper. I dag har flere gått bort fra det å informere om rus i skolen. Nå er det foreldre og lærere som står i sentrum for informasjonsskampanjene, og tankene i tiden har tro på at farer i ungdomskulturene forebygges best ved å styrke de rollefigurer som ungdom forholder seg til i det daglige. Gjennom å satse mer på Multiply-prosjektet har Future Trondheim vist at de også tenker nytt på skolearenaen. Multiply er rettet mot fremtidige barne- og ungdomsarbeidere, og er slik mer i tråd med disse "nye" tankene enn å henvende seg til "alle". Dette opplegget har også fått gode tilbakemeldinger både fra de som deltok og de frivillige som var med og formidlet.

OPPSØKENDE – MULIGHETER SOM ANDRE IKKE HAR

Utekontaktene er oppsøkende i sin form og kan være en unik samarbeidspartner for barnevernstjenesten, sosialkontor, skolehelsetjenesten, helsestasjon for ungdom, forebyggende politi og ungdommens familie. Praksiserfaringer tyder på at i arbeid med denne

Futurearbeid på skolen, M. Seifried

målgruppa er det særlig viktig å samordne de involverte instanser i hjelpeapparatet. Future står i denne sammenheng på en unik observasjonspost på arenaer andre offentlige instanser ikke har tilgang til. På denne måten kan Future ha en særstilling i forhold til det å se nye trender, nye farer og ellers hva som rører seg i byens ungdomskulturer. Dette er nyttig kunnskap som også andre deler av hjelpeapparatet kan ha nytte av å ta del i. Future kan på denne måten fungere som en korespondent for hjelpesystemet som kan melde tilbake om hva som kan se ut til å virke, og hvordan man eventuelt kan hjelpe ungdom som har kommet skjevt ut på bedre og mer treffsikre måter. Dette er en styrke det er viktig for Future å ta vare på, og som det også kan være en idé å videreutvikle. Future kan bli et bindeledd mellom ulike hjelpeinstanser og bidra til en bedre samordning av effektive tiltak for ungdom.

OVERFØRINGSVERDI FOR UNG-TIL-UNG FORMIDLING OG FUTURE-PROSJEKTENE

Spørsmålet i dag er om Utekontakten kan bruke erfaringer fra Future-prosjektets ung-til-ung metodikk til å nærme seg andre målgrupper som man ikke klarer å nå gjennom sitt tradisjonelle

oppsøkende arbeid. Prosjektene trenger ikke nødvendigvis dreie seg om rus. Mulige nye grupper å henvende seg til kan være gjenger med problematferd, unge som dropper ut av skolen, minoritetsungdom mv. Dette er grupper som, til tross for at de er forskjellige, også kan ha fellestrekk.

I Oslo har for eksempel en gruppe med unge gutter med etnisk minoritetsbakgrunn fra Akerselva-miljøet blitt invitert til et samarbeidsprosjekt med Uteseksjonen. Bjørge og Carlsson (2005) gir et bilde av utfordringer knyttet til forebyggende arbeid med unge gutter med etnisk minoritetsbakgrunn (15-18 år) med rus- og atferdsproblemer som finner fellesskap i gjenger med tilhørende kriminell aktivitet. Forskerne argumenterer for at det gjennom intensivt arbeid er mulig å gripe tak i ungdommer som det øvrige hjelpeapparatet for lengst har betraktet å være ugripelige. I Tromsø har det blitt etablert en Future-gruppe som arbeider med utsatt ungdom i en spesielt belastet bydel.

I Trondheim har Ungdomsbasen et eget tilbud rettet mot jenter med minoritetsbakgrunn som kalles Amina-prosjektet. Også i denne sammenheng kan kanskje Future-prosjektets ung-til-ung metodikk vise seg nyttig?

Future arbeider for og med ungdom, og de frivillige er grunnmuren i tiltaket. Det er derfor avgjørende at nettopp ungdommene blir med på å peke ut en retning som de synes er hensiktsmessig. Samtidig er det viktig å ta med seg lærdom av andre, og styre unna de fallgruver som allerede er tråkket i. Ved å skule til siden kan Future også høste av andres suksesshistorier. Kanskje ligger det ubrukt potensialet i å adoptere grep som andre har lyktes med, og overføre slike ideer til eget virke?

Ti år med techno

- en ansatts betraktninger

av Anne Kathrine Gårdvik

Jeg har vært involvert i Future i snart ti år. Jobbingen med "Stopp dopet, ikke dansinga" (SDID), senere

Future, har gitt meg mange erfaringer og tanker rundt det å jobbe med frivillige ungdommer. Noen av disse betraktningene ønsker jeg å dele med leserne.

Interessen for denne kulturen startet da jeg var på en studietur i Goa i India. Der møtte jeg ungdommer fra store deler av Europa. Party, dans og en salig blanding av rusmidler var en sentral del av programmet til de som dro dit. Vi besøkte en frivillig organisasjon bestående av unge, engasjerte volontører. De hadde tilhold på en ashram, der de serverte mat, lånte ut bøker og var tilgjengelig for de som måtte trenge deres hjelp. De gikk oppsøkende på technopartyer, og tok hånd om personer som hadde fått føle konsekvensene av rusmidlene de brukte. Metodene de brukte var ikke så rent ulike metodene som brukes på Ungdomsbasen.

Da jeg begynte å jobbe der, var det naturlig for meg å involvere meg i arbeidet som SDID hadde startet. Jeg hadde en interesse for miljøet, og jeg ønsket å jobbe mer aktivt med rusforebyggende arbeid.

Det har vært interessant å få være med og utvikle en metode der unge frivillige har vært døråpneren for å få innpass i et miljø som viste seg vanskelig å nå med "tradisjonelle" metoder. Dette arbeidet hadde ikke vært mulig uten dem. Det har dessuten vært spennende å komme så nært inn på en ungdomskultur, å få være deltakende observatør av ungdommers fascinasjon til en musikkultur med tilhørende effekter. Inntrykkene fra partyene er mange; Gleden, tilhørigheten, viftende lightsticks, ungdommer som har brukt flere timer på å sy kreasjoner i neonfarger, leggvarmere i plysj, dj'er fra utlandet, og lokale spirer som etter hvert ble helter i egen by. Svette, dansende kropp, lysene i takt med musikken, pulserende musikk som kjennes i kroppen like godt som den høres. Rytmen i musikken, der ekstatiske topper får folkene på dansegolvet til å ta av enda litt mer. Ungdommer som jobber frivillig i flere dager for å stelle i stand best mulig lyd, lys og dekor. Effektene som bidrar til at deltakerne føler at de kommer inn i en helt ny verden, skapt for å "ta av" noen timer, enkelte også ved bruk av

rusmidler. En fest uten hverdagslig kontekst, en flukt fra hverdagen.

Innpasset i dette miljøet har gitt meg en mulighet til å få et innblikk i ungdommers lidenskap for en kultur som mange har forbundet med bruk av narkotika. Ved å være deltakende har jeg fått kjennskap til innsiden, og fått kontakt med ungdommer som har være lidenskapelig opptatt av kulturen.

Kulturen har endret seg siden SDID så dagens lys i 1997. Technobølgen har stilnet og blitt kommersialisert, dj'ene spiller musikk som er dansbar for de fleste, partyene er ikke så hyp-pige, lightsticksene og leggvarmerne i plysj er plassert bakerst i hylla, og det er ikke så ofte de hentes frem lenger.

KULTURELLE STRØMNINGER

Chicago og Detroit var to sentrale byer for utviklingen av musikkstilene house og techno. Disse to sjangrene ble etter hvert assosiert med hverandre. Det første housepartyet i Europa ble arrangert på Ibiza i 1987. 1988 fikk betegnelsen the "Summer of Love", oppkalt etter hippieåret i 1967. Kulturen spredte seg videre og kom til Norge et par år senere. Det gikk noen år før den passerte Dovre, men den nådde etter hvert også Trondheim. I likhet med mange

andre ungdomskulturelle strømninger, ble kulturen stemplet som rusbefengt lenge før den fikk fotfeste i Norge. Illegale rusmidler ble et av symbolene for kulturen.

I tillegg til å fremheve positive verdier og holdninger i miljøet utad, var det derfor behov for å gi faktainformasjon om rusmidler og skadevirkninger.

Jevnaldrende med påvirkningskraft Future anvender frivillige ungdommer for å kommunisere med andre ungdommer i en gitt målgruppe. Dette kaller vi ung-til-ung formidling. Future har valgt å samarbeide med frivillige i dette arbeidet fordi ungdommer har stor innvirkning på hverandre, og de har derfor stor grad av troverdighet og aksept hos ungdomsgruppen vi ønsker å nå inn til. De frivillige deltar aktivt i å formidle budskap, holdninger og verdier som de ønsker å overføre på andre ungdommer. Vi har tro på at de frivillige har stor påvirkningskraft i form av å fungere som opinionsledere overfor målgruppen. De er godt integrert i miljøet vi retter oss inn mot, har en lokal posisjon, status og forankring som gjør at andre ungdommer har deres tillit.

Anvendelsen av frivillige har fra oppstarten vært nøkkelen for å nå inn i et miljø som har vært vanskelig å nå inn til ved "tradisjonelt" oppsøkende arbeid. De kan derfor fungere som rollemodeller, normsendere og

holdningskapere for andre, om vi bruker de "rette" ungdommene. De frivillige fungerer dessuten som "brobyggere" mellom de ansatte og målgruppen, og videreformidler kontakt mellom ansatte og ungdommer som ønsker informasjon og hjelp.

MEDIAS PÅVIRKNING PÅ EN UNGDOMSKULTUR

Media er en sterk påvirkningskanal, som formidler mer eller mindre sanne påstander til befolkningen. Medias fremstilling av saker får ofte en styrket posisjon. Rykter og halve sannheter blir omdannet til den gjengse oppfatning blant befolkningen. Eksempler på dette er medias overfokusering på bruk av ecstasy og andre illegale rusmidler i house- og technomiljøet. Parallelt med housekulturens fremvekst foregikk det bruk av ecstasy. En rekke oppslag i utenlandsk og etter hvert norsk presse, knyttet ecstasy til den nye ungdomskulturen, og den ble stemplet som rusbefengt. Flere har hevdet at koblingen primært ble gjort av pressen. Det er likevel ikke til å komme bort i fra at koblingen til narkotika også har oppstått innad i miljøet.

Medias fremstilling skaper forestillinger og forventninger blant ungdommene om at rusmidlene er en del av "stilpakken", og at mange flere

bruker rusmidlene enn det som er realiteten. Partyer og bruk av visse rusmidler kobles sammen. Negative avisoverskrifter er med og ødelegger for en gruppe ungdommer som brenner for disse arrangementene. Det fører til at utleiere ikke ønsker å leie ut lokaler til slike tilstelninger. Interessen for kulturen bidrar til at du blir stemplet som "partydoper". Flere ungdommer har vært med i Future blant annet for å vise andre at det er mulig å delta i kulturen og like musikken, samtidig som de har tatt avstand fra rusbruken. Det har vært viktig for å kunne bidra til å redusere flertallsmisforståelser.

Jeg har opplevd medias fremstilling av kulturen som overdrevet. Det har vært en ensidig fokusering på narkotika, og de har gitt inntrykk av at deltakelse på partys skal inneholde ecstasy-rus. Dette er en form for flertallsmisforståelse, som er viktig å korrigere, fordi det skaper forestillinger og forventninger blant ungdommer som ikke har rot i virkeligheten. Media har bidratt til å gi denne ungdomskulturen et uheldig stempel. Jeg anser det som en viktig oppgave for Future å fortsette jobbingen på ungdommenes arena, være deres talerør og bidra til å redusere flertallsmisforståelser, som er mer ødeleggende enn styrkende.

En viktig faktainformasjon i så måte er å fremheve at ungdommer flest ikke bruker narkotika.

GODE ROLLEMODELLER

House- og technobølgen dabbet etter hvert av i store deler av Norge, men i Trondheim har en "hard kjerne" jevnlig arrangert technopartyer. Noen har arrangert litt mindre partyer, der technostilen har blitt mer eller mindre rendyrket. Andre igjen har satset større og bredere, og har laget store tilstelninger som har samlet flere hundre ungdommer. Future har jevnlig jobbet på arrangementene, og vi har opprettholdt en kontinuitet i arbeidet. I starten var enkelte arrangører skeptiske til oss. De kunne ikke helt forestille seg at et konsept som drev med rusinformasjon kunne passe inn i partysammenheng. Skepsisen snudde etter hvert, og arrangørene ønsket vår tilstedeværelse. De aller fleste delte våre oppfatninger om å nå ut med informasjon, hindre bruk av rusmidler og snakke med ungdommer som ønsker råd og hjelp. Også blant ungdommene var det gjerne en viss skepsis i starten, spesielt blant de som eksperimenterte med illegale rusmidler. Jevnlig tilstedeværelse har bidratt til at vi ble gjenkjent av ungdommene, og flere har uttrykt at de har følt en trygghet ved å ha Future tilstede.

Samarbeid med frivillige for å nå inn til målgruppen har vært avgjørende. Mange har uttrykt at de frivillige har virket som gode rollemodeller. Det

har dessuten vært nødvendig med et ungt uttrykk for å i det hele tatt ha noen appell til målgruppen. Ungdommene har et annet perspektiv, de kan identifiseres seg med målgruppen vi ønsker å nå, og kan nok også anvendes som ressurser der vi voksne kommer til kort. Enkelte ganger har likevel tanken slått meg; Hvilken effekt har egentlig denne jobbingen? Er det verdt å stå her, midt i et kaos av røyk, lyd, lasere og svette, dansende ungdommer som kommer innom standen, tar med seg kondomer, smiler og feier videre? Har vår tilstedeværelse noe å si for ungdommene? Noen kvelder kan ha virket fånytt, inntil en eller annen har kommet bort og kommentert hvor viktig vår tilstedeværelse er. På et party for ikke så lenge siden kom en fyr bort til meg og sa: *Dåkk i Future har vært med og bidratt te at æ har blitt rusfri. Æ e så glad for at dåkk har vært til stede.* Jeg kjente ikke igjen personen med det samme, for oss var han "en av mange". Det har vært viktig med denne typen tilbakemeldinger, blant annet fordi arbeidet er vanskelig å måle effekten av.

Flere har brukt bortimot et år fra de for første gang har hilst på oss til de har klart å be om hjelp. Det har derfor vært viktig å jobbe langsiktig for å bygge relasjoner til de som trenger mer sosialfaglig oppfølging. Oppsøkende arbeid og individuell

oppfølging av ungdommer er en viktig del av arbeidet. Ung-til-ung formidling har blitt tatt i bruk for å tilpasse seg arenaen målgruppen befinner seg på. *Kontinuitet, troverdighet, tålmodighet, og pålitelighet* har vært viktige stikkord i arbeidet. De frivillige har ofte vært årsaken til at ungdommer har tatt kontakt. Ungdommer kommer stadig og påpeker betydningen enkelte frivillige har hatt for at de har tatt de "riktige" valgene.

FRA TECHNOPARTY TIL STORÅSFESTIVAL

Partiene har vært en unik arena for å nå ut til ungdommer i målgruppen. Den siste tiden har imidlertid arrangementene blitt færre og færre. Publikum har vist en avtagende interesse, spesielt for de mer rendyrkede technopartyene. I tillegg har arrangørene hatt store problemer med å få arrangert partier fordi de ikke får leid lokaler. En av grunnene til dette er at media ofte har hatt en negativ vinkling på alle oppslag som inneholder elementer fra teknokulturen. Utleiende ønsker derfor ikke å leie ut til slike formål. Resultatet av dette har blant annet vært at Future har måttet se seg om etter nye arenaer å jobbe på. I sommer var vi på Storås, en festival som tiltrekker seg et vidt spekter av både musikkjangre og

ungdommer. Jeg er ikke i tvil om at det er ungdommer både på slike tilstelninger og på andre arenaer som vi kan nå med måten vi jobber på. Det reiser seg likevel en del spørsmål rundt at en viktig arena har smuldret mer eller mindre bort. Hva slags betydning har det for Future sitt fremtidige arbeid? Hvilken betydning har det for de frivillige at teknokulturen så og si er borte? Faktainformasjon har vært en sentral del av arbeidet. Hva blir viktig videre her?

UNGDOMSKULTUR I ENDRING

SDID startet med en liten gruppe frivillige. Gruppen vokste seg etter hvert større. I starten ble de frivillige i første rekke brukt for å få innpass hos den primære målgruppen. Etter hvert ble det en større bevissthet rundt at tiltaket kan ha en effekt på de frivillige i seg selv. Dette fordi flere av de frivillige har identifisert seg med et miljø der bruk av narkotika ofte har inngått som en del av "stilpakken". Enkelte har vært tidligere brukere. De har ønsket å være med i gruppa for å markere at de har sluttet og for å kunne bidra med sine erfaringer overfor andre. Future kan derfor sies å være vel så viktig for de frivillige som for den øvrige målgruppen.

I oppstartsfasen ønsket de frivillige tilknytning til Future for å bidra til å redusere stigmatiseringen til house- og technomiljøet. De hadde en felles tilhørighet til en kultur som nå nesten har blitt borte. Future har hele tiden vektlagt å ha med frivillige som den øvrige målgruppa kan identifisere seg med. Det være seg dj'er, dansere eller partyarrangører. Etter hvert som kulturen har avtatt, dukker spørsmål som troverdighet, tilhørighet og fellesskapsfølelsen opp. Jevnaldrende har stor innvirkning og betydning for hverandre. Ungdommer søker etter og imiterer personer som har egenskaper de selv ønsker å ha. Unges identitetssøking medfører gjerne at de tiltrekkes miljøer hvor de føler tilhørighet og aksept. Housekulturen er ett eksempel. Future har i mange år kunnet tilby tilhørighet og inkludering i en gruppe som ivaretar kulturens positive sider, men som tar avstand fra rusbruken. Det har vært status å bli tatt opp som frivillig. Den senere tiden har imidlertid kulturen blitt kraftig nedtonet, og arrangementene har blitt færre og færre. Har Future da samme effekt for de frivillige som tidligere? Har de frivillige samme påvirkningskraft på målgruppen?

Endringer i kultur og målgruppe kan også ha bidratt til at noe av forutsetningene for å være frivillig, har forsvunnet. Vi opplever en større

ustabilitet i gruppen, og rekrutteringen går ikke av seg selv lengre. Dette kan være en indikasjon på at tilhørigheten har avtatt, og at de frivillige ikke finner samme mening med å delta, som tidligere. Vi opplever fortsatt et engasjement for å jobbe rusforebyggende. Det kan likevel se ut som at det å ha klare, felles mål, et miljø som engasjerer, og frivillige som opinionsledere, har stor betydning for at en gruppe skal holde engasjementet over tid.

”STOFFSKIFTE”

Da SDID ble opprettet, var det de sentralstimulerende rusmidlene som var i hovedfokus.

Informasjonen ble ganske raskt utvidet til å gjelde cannabis, og etter hvert flere typer rusmidler. Selve faktainformasjonen er ikke like sentral i dag, men den er likevel en viktig del av arbeidet. Det er fortsatt viktig å gi korrekt informasjon. Alkohol har ikke vært noe sentralt tema utad, selv om det har vært ønskelig fra min side. Diskusjonen med de frivillige startet for flere år siden, og det har bidratt til at vi har hatt fokus på alkohol blant annet i opplæringen, og i forhold til blandingsmisbruk. Det tok flere år før hele gruppen godkjente at fakta om alkohol skulle være en del av brosjyrematerialet. Kanskje har det også vært riktig å holde legale rusmidler

utenfor, spesielt i starten, da fokuset var annerledes. Det dannes fort flere problemstillinger rundt det å informere om alkohol. Hva med de frivilliges eget bruk? Hvilke holdninger signaliserer de i fritiden? Hvor bekvem vil de være med å ha fokus på et rusmiddel som er lovlig, og som flere bruker selv? Vi ønsker ikke å bli oppfattet som en avholdsorganisasjon. Samtidig ser jeg viktigheten av å informere om alkohol, spesielt rettet mot ungdomsfylla og hva den kan bidra til. Frivillige kan være med og synliggjøre utfordringer tilknyttet alkohol, som er det rusmidlet som gir mest utfordringer og problemer. Det er viktig å ha dette fokuset fremover, og jeg tror at Future kan gjøre en god jobb i denne forbindelse, for eksempel med å fokusere på russefeiring og studentmiljøet. Utfordringen blir å tilrettelegge på en måte som de frivillige og målgruppen er komfortabel med.

MEDVIRKNING - TIL GLEDE OG BESVÆR

Samarbeid med en frivillig gruppe har sine fordeler, men det har også dukket opp mange utfordringer underveis. Det at ting tar tid (TTT), er nok en av de største utfordringene, og som har fått både ansatte og frivillige til å rive seg i håret mer enn én gang. Det har vært lagt opp til at de frivillige skal ha stor grad av medvir-

kning både gjennom planlegging og gjennomføring av oppgaver. Layout på en informasjonsflyer trenger ikke å ta så lang tid for en ansatt, men for en frivillig blir dette ofte en oppgave i tillegg til skole, jobb og andre hobbyer. Hvor mye kan man presse på for å ferdigstille en oppgave? Jeg har flere ganger tenkt at det hadde gått fortere om de ansatte hadde gjort oppgavene selv. Spørsmålet er da om produktene blir like godt tilpasset målgruppen. De unge vet best hva som påvirker en jevnaldrende.

Jeg har erfart at medvirkning er viktig for at ungdommene skal kunne ha et best mulig eierskap til tiltaket som helhet. Ved noen tilfeller har beslutninger gått over hodet på de frivillige for å få oppgaver til å gå kjappere. Dette har ikke alltid blitt like godt mottatt.

Det faktum at oppgaver tar tid å få gjennomført, er en stor utfordring som kan være vanskelig å forholde seg til, både for de ansatte, men også for de andre frivillige. Det kan være med og bidra til at flere går lei etter hvert. De føler at oppgavene vi skal gjennomføre tar for lang tid, og det blir ikke godt nok "driv" i arbeidet. Denne utfordringen har vi hatt hele veien. Vi har prøvd ut forskjellige måter å løse dette på, uten at det har bidratt til særlig varig bedring. Vi har prøvd flere måter å jobbe i grupper på, og delt opp i grupper

som har hatt forskjellig ansvar, men det har vært vanskelig å få dette til å fungere. Vi har prøvd å la grupper styre seg selv, men det har vist seg at "noen" må dra i trådene og holde oversikten. Det tar tid å følge opp oppgaver som de frivillige har påtatt seg, men det er en nødvendig del av arbeidet.

Involveringen i oppgaver har dessuten vært avhengig av hvor mye kapasitet frivillige har hatt, og hvilken prioritet de gir arbeidet. De ansatte kommer opp i et dilemma; Hvor mye "masing" kan vi tillate oss når det er snakk om frivillig arbeid? Skal man gi oppdraget til noen andre? Skal vi gjøre oppgaven selv? Da forsvinner i så fall noe av eierskapsfølelsen og det ungdommelige preget.

BETYDNINGEN AV Å VÆRE FRIVILLIG

De frivillige er ikke bare en ressurs med tanke på å nå ut til målgruppen. Min erfaring er at rollen som frivillig også bidrar til egenutvikling. Vi retter fokus på ressursene til en gruppe ungdommer, noe som bidrar til at de vokser med oppgavene. Flere har gitt tilbakemeldinger om at arbeidet i Future har vært medvirkende årsak til jobb andre steder, og det har påvirket studievalgene til enkelte. Mange har påtatt seg oppgaver som de tidligere har vært usikre på, som

det å snakke i større forsamlinger. Rollen som frivillig gir dem en unik mulighet til å påta seg oppgaver og ansvar som de senere vil kunne ha nytte av.

Vi tar opp frivillige med forskjellig bakgrunn. Noen trenger litt ekstra oppfølging for å få mer orden på livet. Vi har i mange sammenhenger sett at frivillige er gode rollemodeller for hverandre. Spesielt der rusmidler har vært i fokus har vi sett at andre frivillige har vært medvirkende årsak til at de har holdt seg unna rusmidler. Fellesskapet har vært viktig å støtte seg på, og har bidratt til en tilhørighet og identifisering som har vært vesentlig. Jeg mener derfor at det er viktig å trekke frem betydningen en frivillig gruppe kan ha for hverandre, ikke bare for målgruppen.

De frivillige får opplæring på forskjellige områder. Opplæring er viktig for å få dem til å føle seg tryggere i rollen som frivillig. De får opplæring i temaer som mange har bruk for, ikke bare gjennom rollen som frivillig. Alle nye frivillige gjennomgår et undervisningsopplegg. Vi tar opp tema som er relevant i arbeidet på stand. Det er en utfordring å gi de frivillige nok opplæring, og kvalitetssikre at alle får ta del i det som trengs. Møteforaene må også brukes til andre oppgaver. Det er alltid noen som ikke deltar, og vi kan ikke garantere at referater blir lest, og at regler og

rutiner blir husket. Uansett hvor mye opplæring som gjennomføres, så kan vi ikke gardere oss mot at de ikke havner opp i situasjoner som gjør dem usikre. Dette er en viktig årsak til at det alltid skal være med ansatte når vi er ute på oppdrag. Det er likevel mulig å gjøre forbedringer som bidrar til at frivillige som savner opplæring på noen områder, kan tilegne seg dette.

ROLLEN SOM ANSATT

Når det gjelder de ansatte, så tenker jeg at det er viktig å ha en interesse for ungdomsarbeid, ungdomskulturer og de arenaer vi oppholder oss på. Om ikke interessen hadde vært der, hadde det blitt en stor utfordring å jobbe regelmessig på arrangementer med dundrende technomusikk, røyk og støy til langt på natt. Som ansatt må man være ydmyk og "svelge en del kameler". Dette krever at man bruker tid på å forhandle med ungdommene, kommer dem i møte, og ikke tar for gitt at det er de voksne som har rett bestandig. Det er likevel en balansegang mellom å ikke slippe opp for mye på den ene siden, og å ikke være for bestemmende og styrende på den andre. Å drive en frivillig gruppe innebærer dessuten en del oppfølging av de oppgavene som er fordelt på gruppen. De ansatte må ha et engasjement som smitter

over på resten av gruppen. Hvis engasjementet mangler, vil det berøre tiltaket i stor grad.

Det ligger en utfordring i hvordan holde på engasjementet til både de frivillige og de ansatte. Lange beslutningsprosedyrer og uklare mål kan bidra til å drepe engasjementet, og det er de ansatte sin oppgave å bidra til at tiltaket er såpass spennende og givende at man får lyst og giv til å delta. Vi har en stor oppgave i å ivareta ungdomsgruppen på en best mulig måte. Når vi rekrutterer frivillige, skal de følges opp, både i forhold til oppgaver, og andre områder som de trenger hjelp og støtte til.

FREMTIDSPERSPEKTIVER

Samarbeidet med de frivillige har for meg som sosialarbeider vært både inspirerende og lærerikt. Ung-til-ung formidling er en anvendelig og nyttig metode for å nå ut til en gruppe ungdommer som kan være vanskelig å nå på andre måter. Jeg mener at dette er en metode som kan anvendes på flere områder. Avslutningsvis vil jeg oppsummere noen av de utfordringer Future står overfor, og hva jeg mener er viktig å ha klart for å fortsette en best mulig jobbing fremover.

Future har vært i stadig endring siden oppstarten i 1997. Ungdom-

skulturer oppstår stadig i ny drakt, og en må tilpasse og omstille seg i forhold til den arenaen ungdommene befinner seg på. Det er kanskje ikke alltid like hensiktsmessig å endre på systemer bare for endringens del. Samtidig er det viktig å forholde seg til endringer i ungdomskulturelle uttrykk. Jeg undrer meg likevel over om for store endringer og ulikheter kan ta brodden ut av et godt innarbeidet tiltak.

En utfordring er derfor, slik jeg ser det, at tiltaket kan bli for utvannet og diffust. Jeg tror det kan være lurt å utarbeide en mer "rendyrket" profil ved å prioritere ett eller få miljø og være tydelig på hva som er hovedfokus. Målgruppen og arenaen har endret seg, og da er det nødvendig å se på hvordan arbeidet skal videreføres.

Ungdomsbasen har fått bevilget både midler og stillingsandeler til å jobbe med Future, noe som vitner om at tiltaket er vel ansett og prioritert arbeid, med god forankring i kommunen forøvrig. Dette tilsier likevel ikke at tiltaket har et evig liv, men det bør ses på om noen justeringer kan bidra til at tiltaket fortsatt er liv laga og har en mening for alle involverte.

Hvis Ungdomsbasen skal fortsette med Future-arbeidet, må det være en helhetlig og tydelig forståelse av hvem Future er til or, hvorfor, og

hva tiltaket skal være. Det bør være en bred enighet om at dette er et satsningsområde fra enheten, slik at de som jobber med dette har støtte i den allmenne personalgruppen. Dette krever at det blir avsatt tid og at oppgavene blir prioritert på lik linje med andre oppgaver på huset. Det bør derfor være en felles forståelse og bred enighet om formålet med tiltaket.

De ansatte må ha en felles kurs for arbeidet. Å jobbe med frivillige er en ressurskrevende prosess som krever at man er samkjørte og tydelige, både innad og utad. Utydelige mål og arenaer kan bidra til det motsatte. Hvis vi ikke har tydelige linjer, vil det bli vanskelig også for de frivillige. Kanskje kan det vært lurt å sette seg ned og stake ut veien slik at den blir tydeligere, før flere nye frivillige tas opp. Her tenker jeg på konkretisering av målgruppe og miljø som Future skal rette seg inn mot, og utarbeide oppnåelige og samsvarende målsetninger. Arbeidet krever dessuten en porsjon tålmodighet, engasjement og struktur fra de ansattes side.

Rekruttering av frivillige bør i hovedsak foregå etter hvilke miljø en bestemmer seg for å rette fokuset på, hva den frivillige kan bidra med, og hvilket utbytte de kan ha av å delta. Det vil være en fordel å ha med en eller flere frivillige som er "opinionsledere", og som har såpass mye

kredibilitet blant resten av gruppen at de er med og "drar lasset". Involvering av frivillige krever at det er kapasitet for ivaretagelse over tid, at de har et eierskap til tiltaket, men også at det blir stilt krav i forbindelse med arbeidet som utføres. Tydeligere målgrupper og arenaer kan bidra til et større engasjement. En av utfordringene har imidlertid vært at ting tar tid. Her kan de frivillige selv være med og sette klarere rammer for hva som skal forventes av å være frivillig.

Future har gjennom ti års arbeid utarbeidet en del grunnleggende prinsipper som er viktig å ta med i det videre arbeidet. Stikkord her er kontinuitet, forankring, tålmodighet, *troverdighet*, *eierforhold* og *engasjement*. Jeg har jeg stor tro på at disse prinsippene kan anvendes som nyttige redskap i det rusforebyggende ungdomsarbeidet, også videre i fremtiden.

Litteraturliste

Berg, Berit (2005): *En stein i elva. Evaluering av et kvalifiseringsprosjekt for ungdom med minoritetsbakgrunn*, Trondheim: Sintef

Bjørge, Tore og Carlsson, Yngve (2005): *Early Intervention with Violent and Racist Youth Groups*, Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt

Christie, Nils og Hauge, Ragnar (1962): *Alkoholvaner blant storbyungdom*, Oslo: Universitetsforlaget

Erdal, Børge (red.) (2006): *Ute/Inne. Oppsøkende sosialt arbeid med ungdom*, Oslo: Gyldendal akademiske forlag

Dervin, Brenda, Lauterbach, Eric, Foreman-Wernet, Lois (2003): *Sense-making methodology reader: selected writings of Brenda Dervin*, Cresskill, N.J.: Hampton Press

Fekjær, Hans Olav (2004): *Rus – bruk, motiver, skader, behandling, forebygging, historikk*, Oslo: Gyldendals akademiske forlag

Fekjær, Silje N. og Papae, Hilde (2004): *Når "alle" doper seg – Feilaktige forestillinger om narkotikabruk blant ungdom*, Tidsskrift for Ungdomsforskning, Oslo: NOVA fagbokforlaget

Fyrand, Live (2001): *Sosialt nettverk: teori og praksis*, Oslo: Universitetsforlaget

Grimshei Christian (1998): *Om housekultur og nye trender: Hvordan utvikles ungdomskulturer? Hva er elektronisk musikk? Hvordan virker ecstasy?*, Uteseksjonens skriftserie, Oslo kommune: Rusmiddeletaten

Grimshei, Christian (1998): *Lokal forankring*, Rus og avhengighet nr. 6

Grimshei, Christian og Lie P. Jonas (1996): *Skjønner vi ikke et kvekk?*, Dagbladet

Gårdvik, Anne Katrine (2002): *Future – bruk av frivillige i rusforebyggende arbeid*, Trondheim: HiST

Habermann, Ulla (1999): *Motiver til frivillighet*, Odense: Center for frivillig sosialt arbeid

Haug, Magne (2007): *Virker informasjonskampanjer etter hensikten?*, Institutt for kommunikasjon, kultur og språk, Handelshøgskolen BI

Hølge-Hazelton, Bibi (2004): *Virker ung-til-ung?*, Ungdomsforskning, Danmark: Copenhagen University

Johansen, Trine og Reiermark, Hedda (2004): *Future – brukermedvirkning i forebyggende arbeid*, Oslo: Diakonhjemmets høgskolesenter

Kvalem, Ingela Lundin og Wichstrøm, Lars (red.) (2007): *Ung i Norge – Psykososiale utfordringer*, Oslo: Cappelen akademiske forlag

Ludervoll, Linn K. (2007): *Negativt syn på unge*, Aftenposten

McDonald, J., Roche A. M., Durbridge, M., Skinner, N. (2003): *Peer Education: From Evidence to practice. An alcohol and other drugs primer*, Australia: National Centre for Education and Training on Addiction

Mohuus G., Rossow I. og Vestel V. (2002): *Partydop og ungdomskultur*, Oslo: Sosial- og helsedirektoratet

Molden, Thomas H. og Berg, Berit (2006): *Frivillig arbeid i Trondheim. Behovsanalyse gjennomført på oppdrag for Røde Kors*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS

Newburn, T. og Shiner M. (2005): *Dealing with disaffection: young people, mentoring and social inclusion*, Devon: Cullompton

NOU 2003:4: *Forskning på rusmiddelfeltet. En oppsummering av kunnskap om effekt av tiltak*, Oslo: Sosial- og helsedepartementet

Papae, Hilde (2002): *Verre enn sitt rykte. En litteraturstudie av ungdom som bruker ecstasy og annen partydop*, Tidsskrift for Ungdomsforskning, Oslo: NOVA fagbokforlaget

Pedersen, Henning (2007): *Ung-til-ung formidling i rusforebyggende arbeid, Rusmiddelstatens Kompetansesenter*, Sortland: Forebygging i rusarbeidet

Rise, Jostein (2003): *Kan man skremme folk til vettet?*, Rus og avhengighet nr. 2

Room, Robin og Järvinen, Margaretha (2007): *Youth drinking cultures: European experiences*, Aldershot: Ashgate

Rossow, Ingeborg (2003): *Ungdommen nå til dags – tall fra "Ung i Norge 2002"*, Tidsskrift for Ungdomsforskning, Oslo: NOVA fagbokforlaget

SIRUS (2007): *"Ungdoms bruk av rusmidler"*, Oslo: Statens Institutt for Rusmiddelforskning

Sosial- og helsedirektoratet (2007): *Tidlig intervensjon på rusområdet. Sentrale perspektiver – aktuelle målgrupper og arenaer*, Oslo: Avdeling rusmidler

Strandbu, Åse og Øia, Tormod (red.) (2007): *Ung i Norge – skole, fritid og ungdomskultur*, Oslo: Cappelen akademiske forlag

Bildefortegnelse

Omslag - Bilder og design: Matz Seifried

- S. 13: Matz Seifried, *Smiley*
- S. 16: Future Trondheim, *SDID logo*
- S. 16: Matz Seifried, *Turn table*
- S. 17: Fotograf ukjent, *Visual transitions*, Future Trondheim arkiv
- S. 18: Future Trondheim, *Subject: amfetamin* og *Subject: hasj*
- S. 19: Bendik Johansen, *X*
- S. 19: Stian Skuggen, *Sniffing*
- S. 21: Matz Seifried, *Støtte*
- S. 22: Matz Seifried, *Subkulturelle uttrykk*
- S. 25: Matz Seifried, *Ung-til-ung formidling*, reproduksjon, kilde: Børge Erdal red., (2006)
- S. 26: Matz Seifried, *Forebygging på flere nivå*, idé: Marianne Garvik
- S. 28: Matz Seifried, *Traktmodellen*, idé: Marianne Garvik
- S. 30: Bendik Johansen, *Depression*, idé: Future Trondheim
- S. 31: Matz Seifried & John Andre Aasen, *Pacman*, idé : Silje Denstad
- S. 32: Matz Seifried, *Oops*
- S. 33: Matz Seifried, *Balansekunst*
- S. 36: Matz Seifried, *Arbeid med de frivillige*, idé: Berit Berg, Marianne Garvik
- S. 38: Matz Seifried, *Futurelue*
- S. 42: Matz Seifried, *Spiderman & Ninja turtle*
- S. 44: Matz Seifried, *Futurestand Nordre gt.*
- S. 47: Stian Skuggen, *Headphonedude*
- S. 51: Bendik Johansen, *Søtsaka*
- S. 52: Matz Seifried, *Sticky sticker*
- S. 55: Matz Seifried, *Bruk av rusmidler blant ungdom*, kilde: www.sirus.no
- S. 58: Matz Seifried, *Multiply*
- S. 60: Matz Seifried, *Storåsfestivalbanner*
- S. 62: Matz Seifried, *Ungdom som har prøvd alkohol*, kilde: Sirus, 2007
- S. 63: Matz Seifried, *Alkoholkonsum blant ungdom*, kilde: Sirus, 2007
- S. 64: Matz Seifried, *Veien videre*
- S. 67: Ukjent fotograf
- S. 70: John Andre Aasen, *Glad*